

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

N:r 2

Febr.

1952.

Pris 75 öre

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Rederiaktiebolaget

IRIS

STOCKHOLM

Telegr. "Clasabra"

Tel. 11 71 00, 10 49 45

S/S "Rigel"	6450 d.w.
S/S "Lestris"	4300 "
S/S "Polaris"	3775 "
S/S "Jupiter"	3200 "
S/S "Orion"	3000 "
S/S "Atair"	2990 "

VETENSKAPLIGT viktigt

Den odontologiska forskningen har konstaterat, att om man borstar tänderna *omedelbart efter varje måltid* minskar detta i hög grad risken för tandröta på de rengjorda tandytorna.

JOD- KALIKLORA

*en bra tandcreme
som dessutom
innehåller*

JÄRN • PLÅT METALLER

från välsorterade lager och direkt från verk

Axel H. Ågren AB

GÖTEBORG
Telefon växel 17 20 60

STOCKHOLM
Telefon växel 23 15 40

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

15:e årgången

Ansvarig utgivare: Einar Hiller.
Redaktör: Sixten Hammarberg.
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund.

Annonspriser: 1/1 sid. 275:—,
1/2 sid. 140:—, 1/4 sid. 75:—,
småannonser 65 öre pr mm.

Prenumerationspriser: helt år 8:—,
halvt år 4:50

Kontrollmärke,
lagligen skyddat

Huvudredaktionen i Stockholm:

Kocksgatan 15, Stockholm 4.
Telefon 41 39 99 och 44 40 40.
Postgiro nr 95 00 11.

Lokalredaktionen i Malmö:

Kamregatan 3, Tel. 753 44.
Postgiro nr 95 00 65.

Kritik utan nyanser

Dagens debatt rör sig ofta om den växande byråkratismen, tjänstemannavälde och centraldirigering i olika former. Och det är säkert bara nyttigt att ägna ett kritiskt öga på utvecklingen på vårt — vid det här laget — ganska överorganiserade samhälle. Men även i kritiska ordalag har man vissa skyldigheter att iaktta. Man får inte låta sin kritiklusta jäsa ut som en bitter brygd, som bara bubblar mot allt och alla utan att precisera vad man egentligen syftar till. Framförallt att inte missfärliggöra människor utan att presentera något egentligt underlag för kritiken.

Till dessa mera ordrika, eller rättare sagt dimmiga kritiker, hör tydligen Bertil von Friesen. Denne kritiker har i ett av de senaste numren av Svenska Läkartidningen gjort ett debattinlägg under rubriken "Tvångsanslutning till SACO". Lite underligt, tycker man, har han funnit det lämpligt att inleda sin artikel med följande: "Varje jul riktas till läkarna en uppmaning att förvärva ett antal jultidningar, utgivna av kypare, järnvägstjänstemän, blinda, döva, lungsjuka och många andra i olika avseenden nödlidande. Under året uppmanas vi att inträda som stödjande medlemmar i ett otal föreningar, vilkas syften ligger oss mer eller mindre fjärran. Vi gör detta, ofta knotande, och har en misstanke att organisationerna mer än de hjälpbehövande komma i åtnjutande av de insamlade medlen." Skribentens synnerligen onyanserade sammanblandning av kypare, järnvägstjänstemän, döva, blinda och lungsjuka skulle alltså vara motiverad av att bakom respektive grupper kan spåras "organisationerna", som alla kan inordnas under misstanken, att "mer än de hjälpbehövande komma i åtnjutande av de insamlade medlen."

Att Bertil von Friesen inte har något större förtroende

för organisationerna överhuvudtaget framgår också längre fram i artikeln: "Till detta kan svaras att jag efter mer än 10 års medlemskap i riksdagen består mig med lyxen av egna meningar och är ovanligt ointresserad av de alltmör bullrande organisationerna och deras anspråk."

För vår del är det väl allmänt känt att vi också utger en jultidning och att vår organisation tydligen faller inom ramen för de "misstänkta" organisationer herr von Friesen avser. Det är väl också misstänkt att tala i egen sak, men vi tillåta oss några korta kommentarer. Vi våga påstå, att vi alltid ärligt, och i stor utsträckning i samarbete med olika myndigheter och samhällsorgan, strävat till att uppbära det förtroende vi fått att arbeta för de tuberkulösa sak. Vi våga också påstå, att det arbetet uppskattas och respekteras i vidaste kretsar, och att det ur samhällsekonomisk och socialhygienisk synpunkt gett rik återbäring på de medel allmänheten offrat i form av köp och prenumerationer på vår tidskrift. Från vårt håll har också gjorts allvarligt menade försök att sanera insamlingsverksamheten i vad det gäller de tuberkulösa — i viss utsträckning har detta skett i samarbete med medicinalstyrelsen och Svenska Nationalföreningen mot Tuberkulos. Och själva tyngdpunkten i vårt arbete har varit — och är allt fortfarande — att genom lämpliga åtgärder göra det möjligt för de tuberkulösa att försörja sig på normalt sätt genom egna insatser — inte genom allmosor och insamlingar. Var och en som verkligen sökt någon kontakt med vårt arbete vet att så är fallet. Att vi i många avseenden sökt och även helhjärtat fått stöd av landets läkare vilja vi för att undvika ev. missförstånd särskilt understryka. Vi tro oss också med all

MAN skriver I PRESSEN

Om arbetets betydelse för psykisk och fysisk hälsa hade den norske läkaren Gudmund Hammel många tänkvärda synpunkter framhåller *Dala Demokraten*, som refererar ur ett föredrag, som hållits i Oslo. Sysslösheten och känslan av onyttiga bryter ned många sjuka och handikapade. Arbetet som träning i lämpliga portioner har gett livsmod åt många människor — och värdefull arbetskraft — framhåller dr Hammel, i belysande exempel från sin egen praktik som socialläkare.

Förklaringen till att så många äldre personer ganska snart sedan de slutat sitt arbete faller ihop och tynar bort, kan förklaras på precis samma sätt som om man skulle en längre tid bära en svart lapp för ett öga, så minskar synen eller upphör därigenom, eller om man gipsar en arm, och låter den vara i den ställningen någon månad, så upphör armen att fungera.

"Cigaretten är farligare än pipan"

synes framgå av en artikel i *Aftonbladet* av dr Uno Boklund. Det är rökningen och dess inverkan på lungorna som behandlas i anslutning till alltmera oroande rapporter om lungkräftans utbredning. Dr Boklund refererar bl. a. till en amerikansk undersökning om rökvanor och dödlighet i lungcancer:

Efter ett tålmodigt arbete lyckades man till slut få fram ett rensat material av 525 patienter med lungkräfta i olika stadier, vilka hela sitt liv artingen enbart varit piprökare eller också enbart cigarretrökare. Och granskat under de så erhållna siffrornas kalla ljus avslöjades obarmhärtigt cigaretterns syndaregister under det att pipan i stort sett kunde frias från ansvar.

Av de 525 lungcancerpatienterna var nämligen den överväldigande majoriteten eller inte mindre än 495 personer, d. v. s. 94,3

proc. cigarretrökare under det att endast 30 personer eller 5,7 proc. var piprökare.

Att resultatet från en enda dylik undersökning ingalunda innebär full bevisning är givet. Och därför förtjänar det nämnas att all forskning på detta område pekar i samma riktning, ehuru materialet tyvärr icke alltid är så omsorgsfullt siktat som i det nu refererade.

Amerikanska cancerföreningen har nu beslutat att göra en jätteundersökning och i detalj registrera rökvanorna för omkring 400.000 män i syfte att få tillförlitligt statistiskt underlag för bedömning av uppkomsten av lungkräfta. Att skapa klarhet i sambandet rökning—lungcancer är ett av tjugonde århundradets betydelsefullaste folkhälsoproblem framhålles det.

Partiellt arbetsföra blir cykelmontörer

genom det initiativ landstinget i Uppsala län och Nymans cykelverkstäder tagit. Verkstaden står nu fix och färdig och ger arbete åt ett 20-tal partiellt arbetsföra, som efter kort lärotid få möjlighet att försörja sig. Om det betydelsefulla steget skriver *Uppsala Nya Tidning*:

De arbeten de kommer att få utföra består i lättare montage av cykeldelar, och enligt den överenskommelse som träffats mellan landstinget, och Nymansbolagen, svarar bolaget för att arbetsobjekt alltid finns. Till föreståndare för denna nya verksamhet har Nymansbolagen utsett hr Clas Malmberg och denne kunde jämte överingenjör Gösta Rödén och landstingets arbetsvårdsnämnd demonstrera den nya verkstadshallen för landstingets ledamöter.

I montagehallen kommer det inte att råda någon trängsel, den är stor och luftig och utom fönster har inmonterats rikligt med lysämnesrör. Det finns sammanlagt 14 stora arbetsbord och vid

(Forts. å sid. 21.)

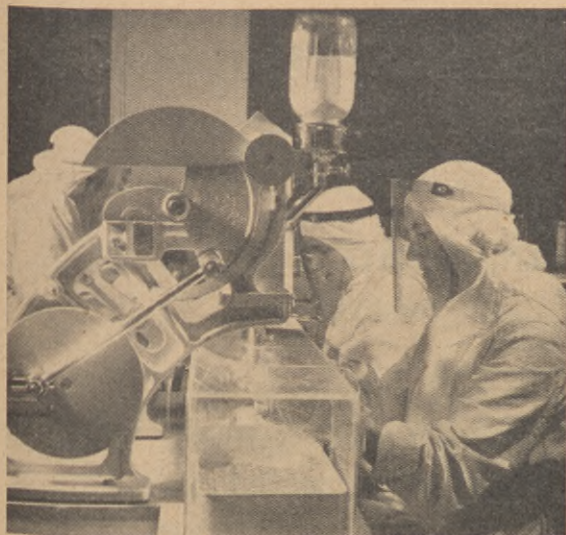
rätt kunna påstå, att våra funktionärer, i förhållande till andra liknande arbetsområden, inte skördat något övermått av makt, ära eller ekonomisk vinning på de tuberkulösa bekostnad.

Till sist kan i korthet tilläggas, att vi för vår del ingalunda är motståndare till insyn i eller kritik av vårt organisationsliv.

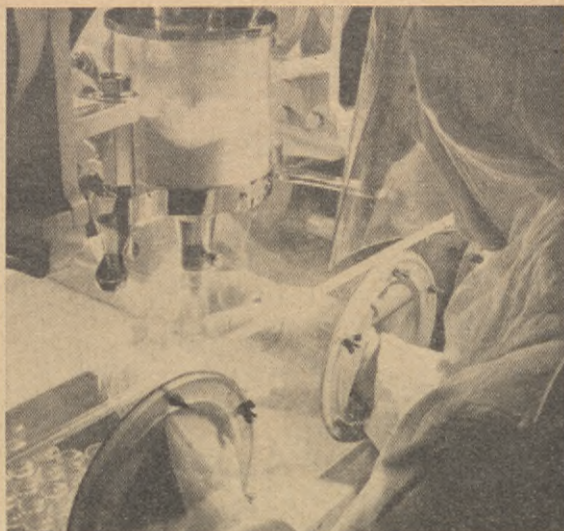
Hur man bör bedöma alla upprop och vädjanden för nödlidande — inte minst vid jularna — i relation till de betydande summor våra skattsedlar numera upptar för sociala utgifter och socialvårdens tillväxt, är en fråga som tål offentlig debatt. Men vi tro knappast att Bertil von Friesens onyanserade blandning — vilken

citaten ge en viss uppfattning om — har någon som helst uppgift att fylla i det sammanhanget. Hans kritik bör nog ses från hans egen horisont, trots den vi-känsla han i vissa avsnitt av artikeln söker göra sig till tolk för. I övrigt frestas man av artikeln innehåll att särskilt uppmärksamma vad en huvudstadstidning skrev för en tid sedan om en viss Bertil von Friesens framträdande i radio: "Förresten verkar han mest pratmakare både i och utanför riksdagen."

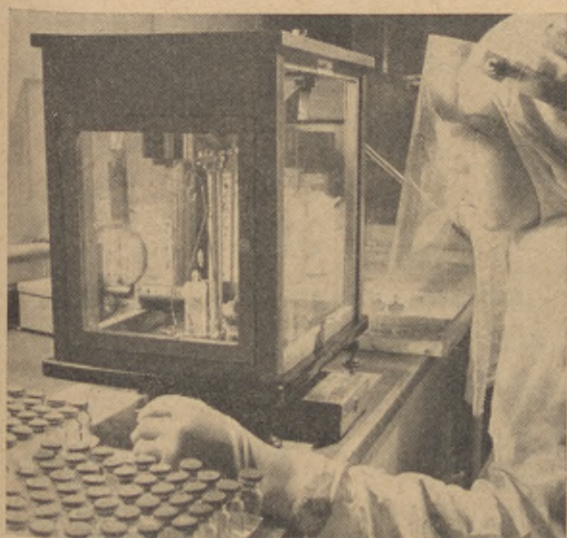
Fulton Commenberg

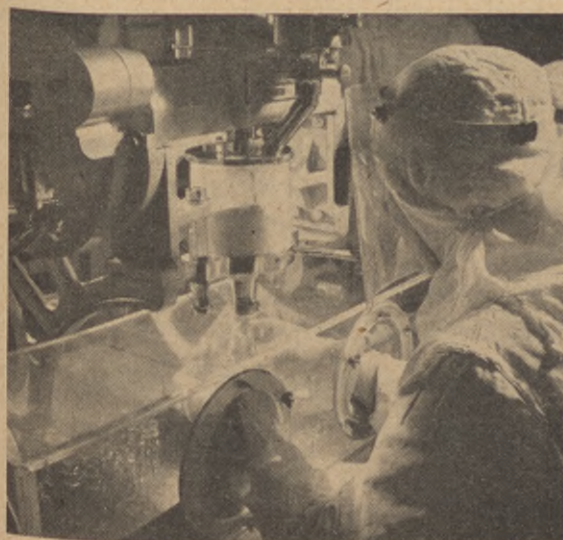
Packning av streptomycin i Glaxo Laboratories fabrik i Greenford. De omfattande skyddsanordningarna tjänar ett tvåfaldigt syfte: att bevara läkemedlet fritt från föroreningar och att skydda arbetarna för påverkan av detsamma.

Fyllningen av streptomycinampullerna sker under strikt antiseptisk kontroll. Lägg märke till hur arbeterskans gummibehandskade händer skyddas under arbetet.

Kontrollvägning av streptomycinampuller. Sterila arbetskläder, gummihandskar och ansiktsskydd hör till arbeterskans utrustning.

STREPTOMYCIN

Streptomycinet är utan tvivel vid sidan av cortisonet världens just nu mest omskrivna och diskuterade läkemedel. Till skillnad från cortisonet har emellertid streptomycinet redan funnit vidsträckt användning och det tillverkas också numera i stor skala i ett flertal länder.

Till dessa länder hör England, som får sitt streptomycin från två fabriker tillhörande den berömda läkemedelsfirman Glaxo Laboratories Ltd. Den ena fabriken ligger i Ulverstone i Lancashire och den andra i Barnard Castle i Durham. Packning och distribution av det engelska streptomycinet, varav en del exporteras till Sverige, sker vid Glaxo Laboratories huvudfabrik i Greenford i Middlesex strax utanför London.

Tillverkningen av ett sådant läkemedel som streptomycin förutsätter sträng hygienisk kontroll och omfattande skyddsanordningar för dem som deltar i fabriktionen. Om omfattningen av denna kontroll och dessa skyddsåtgärder ger dessa bilder från Glaxo Laboratories fabrik i Greenford en uppfattning. Vetenskap och teknik kan gudskelov även användas till annat än tillverkning av atombomber. Vi ser dem här i samarbete för att tjäna mänskligheten. Det borde alltid vara på det sättet.

"Folksjukdomen" smittoskräcken på retur — men alltså svår!

Förbundssekreterare Kurt Kristiansson

Som tidigare meddelats i Status har De lungsjukas riksförbund under år 1951 företagit en undersökning i syfte att bl. a. utröna orsaker och verkningar omkring "smittoskräcken" — den ofta omotiverade rädslan för de sanatorievårdade.

Undersökningen, som företagits i anslutning till en annan undersökning om de tuberkulösas bostadsförhållanden, bygger på de sanatorievårdades egna erfarenheter och uppgifter och presenteras här med siffror och glimtar i sammandrag av förbundssekreterare Kurt Kristiansson.

I nästa nummer kommer ytterligare en artikel om den nu slutförda undersökningen med kommentarer på ledande plats. Vi uppmana våra läsare att utöver de koncentrerade punkterna på denna sida läsa artikeln i dess helhet — delge oss gärna synpunkter! Och så återkomma vi i nästa nummer med en ytterligare artikel om "folksjukdomen smittoskräcken", som sekreterare Kristiansson uttrycker sig i ovanstående rubrik.

Smittoskräcken

i fem punkter . . .

- 1 10.670 sanatoriepatienter och f. d. lungsjuka besvarade frågeformulären om smittoskräcken.

★

- 2 3.655 av dessa hade märkt smittoskräck hos någon människa de kommit i beröring med = 34,3 % av deltagarna.

★

- 3 7.015 sade sig inte ha märkt någon smittoskräck hos någon människa de kommit i beröring med = 65,7 % av deltagarna.

★

- 4 På arbetsmarknaden: "Allmänheten tog avstånd från min möbelfärr" — hantverkare fick mindre order på arbeten — arbetsgivare sade nej trots läkarintyg — trädgårdsmästaren fick höra, "att det var baciller på hans jordgubbar!"

★

- 5 På bostadsmarknaden: "Omöjligt få bostad när man vet att man varit på sanatorium", säger många — svårt att få hyra möblerade rum — värdinna förbjöd hyresgäst att använda toaletten!

1. "Smittoskräcken finns hos nästan alla. Man skyr en lungsjuk som pesten..."
2. "Jag har ej haft några som helst obehag, som kan skrivas på smittoskräckens konto. Tvärtom har min omgivning alltsedan min sanatorievistelse hjälpt mig..."

(Deltagare i riksförbundets undersökning 1951.)

Vilket av dessa båda påståenden är riktigt? Lider alla av smittoskräck eller gör ingen det? För att få svar lät De Lungsjukas Riksförbund göra en omfattande undersökning bland landets lungsjuka, som gavs tillfälle omtala sina erfarenheter.

Men först något om själva skräcken. Är den befogad måste den kanske finnas till, även om medmänniskor åsamkas avsevärda lidanden? Dessbättre saknar smittoskräcken medicinskt verklighetsunderlag. Om alla kände till tuberkulosens väsen, behöfde det aldrig inträffa, att naturlig försiktighet ersattes med sin avart — obefogad bacillskräck. Det förhåller sig dock så att av 10 lungsjuka 9 inte visar några som helst tecken på smittofarlighet. Den 10:e vet hur han ska sköta sig för att vara lika ofarlig för omgivningen som den s.k. fullt friske. Faran hotar istället från dem som lider av sjukdomen utan att själva veta om den. Detta är vad läkarna säger. Vi finner det rimligt, att de blir trodda på sina ord. Mera begär vi inte.

De lungsjuka som kan anställa jämförelser, har haft en bestämd känsla av att smittoskräcken blivit mindre med åren. Något annat än ett allmänt intryck kunde det aldrig bli, förrän saken var ordentligt undersökt och tillräckligt material stod till förfogande. Egentligen avsåg riksförbundet därför från början att göra en verkligt omfattande och noggrann utredning. Men då yppade sig ett tillfälle att snabbt få frågan belyst i samband med en undersökning om de lungsjukas bostadsförhållanden — som vi vill tro resulterar i särskilda bostadsrabatter åt tuberkulösa med svag ekonomi. Till 18 frågor om familje- och bostadsförhållanden lades 5 om smittoskräcken. (Varför benämningen skräck, är inte rädsla ett bättre ord? Möjligen — men yttringarna var dessvärre ofta sådana att smittoskräck blev det naturliga ordet. Nu finns en del som vill påpeka, att de mött rädsla men knappast någonting så utpräglat som skräck.)

Givet är att den lika starka som nödvändiga begränsningen av frågorna inte möjliggör en klar uppfattning om alla detaljer i smittoskräckens nu-läge, ej heller att följa dess trista historia. Frågeformuläret — återgivet härintill — var likväl så utformat, att en del viktiga slutsatser kan dras, om hur de lungsjuka mött och upplevt problemet.

1. Har Du märkt smittoskräck hos någon människa
Du kommit i beröring med? Ja Nej
2. Har smittoskräcken försvårat Din
a) bostadsanskaffning Ja Nej
b) arbetsanskaffning? Ja Nej
3. Vilka övriga obehag har Du haft av omgiv-
ningens smittoskräck?
4. Har Dina anhöriga haft obehag av omgiv-
ningens smittoskräck? Ja Nej
5. Om fråga 4) besvarats med Ja, på vilket sätt?

Undersökningen skedde genom 143 lokalavdelningar, anslutna till De Lungsjukas Riksförbund. Inte bara medlemmar utan också oorganiserade lungsjuka deltog, i den mån sådana kunde upplettas. Sanatoriepatienterna var väl samlade och svarade praktiskt taget 100-procentigt. Konvalescenter och f. d. lungsjuka var svårare att nå kontakt med. Vanligast var att man översände blanketterna per post tillsammans med brev, som förklarade undersökningens syften. I den mån de tillskrivna inte lät höra av sig, sökte man, där geografiska och andra möjligheter fanns, få blanketterna ifyllda vid personliga besök. Detta fältarbete utfördes i allmänhet av styrelserna. Utan överdrift kan påstås, att föreningarna gjorde en mycket god prestation, då de under några sommarmånader 1951 — en kort och ur flera synpunkter olämplig tid — insamlade 12.124 svar. Stad och land, olika landsdelar, kön- och åldersgrupper torde vara tämligen representativt företrädda.

Det var emellertid endast 88 % eller 10.670 st. av de 12.124 lungsjuka, som deltog i undersökningen, som bedömde smittoskräckens omfattning och grad. Övriga 12 % uppgav endast sina familje- och bostadsförhållanden, medan den lilla talongen nederst på blanketten fick förbli obesvarad. Och varför detta? Även om anledningen inte kan med säkerhet fastställas, förefaller det mest antagligt att de som underlåtit svara ansett sig sakna tillräckliga erfarenheter. Denna inställning är naturlig hos inneliggande förstagångspatienter och nyligen utskrivna konvalescenter.

Sammanlagt 3.655 st. (34,3 %) besvarade fråga nr 1 jakande, de hade märkt smittoskräck hos åtminstone någon människa de kommit i beröring med. Däremot vet vi ingenting om förekomstens omfattning, något som i och för sig är av stort intresse. Inte heller om händelsen eller händelserna inträffat samma dag som svaret lämnades eller tillhör förfluten tid. Huvudsyftet med frågan var emellertid att få veta hur många lungsjuka, som plågats vid möte med skräcken, en upplevelse som otvivelaktigt ofta sätter djupa spår efter sig, även om den varit både isolerad och längesedan. Betydligt större osäkerhet skulle följt med frågor om hur ofta eller hur mycket man märkt av smittoskräcken. De kommentarer, som gjorts under fråga nr 3, ger ett starkt intryck av att smittoskräcken befinner sig på retur. (Något som är den synnerligen väl unt!) Medelålders och äldre lungsjuka förklarar att det var betydligt värre förr än nu. Tyvärr finns tråkiga undantag från regeln, men helhetsintrycket går inte att missgata sig på. Överensstämmande härmed är att äldre personer tycks vara räddare än yngre.

En av snabbundersökningens största brister är, att den inte låter oss känna smittoskräckens förekomst i olika delar av landet och dess fördelning på stad och land. Möjligen kan man sluta sig till att sjukan grasserar svårare på landsbygden än i städerna. Detta behöver inte nödvändigtvis förklaras med att stadsinnevånaren är mera upplyst än den som bor på landet, utan kan ha betydligt enklare grund. I städerna — särskilt de större — är det lättare att dölja en tidigare sjukdom.

Fortfarande, om ock mera sällan, förekommer den mest horribla och vidskepliga skräck i hela bygder. Orsaken brukar då vara någon aktuell händelse, t. ex. att en mängd barn nedsmittats. Detta är fruktansvärt, men lika hemsk är allmänhetens reaktion. För att en som fullt frisk betraktad människa — ty så trodde han själv och alla andra — varit oförlåtligt oförsiktig och spritt smitta omkring sig, får de lida, som vetat om sin sjukdom, skött sig exemplariskt och därigenom varit fullständigt ofarliga. Kalla det vad man vill, men logik är det inte.

Det är ett utomordentligt glädjande faktum att inte mindre än 7.015 st. (65,7 %) förklarar sig aldrig ha märkt smittoskräck. Den siffran hade varit otänkbar för något årtionde sedan. Lägg därtill att åtskilliga bland den tredjedel, som mött skräcken, poängterar att det endast skett vid enstaka tillfällen. Äntligen har den medicinska upplysningen om tuberkulosens buri frukt.

Intressant är att skilja dels mellan utskrivna (6.290 st. — 59,9 %) och nu vårdade (4.380 — 40,0 %), och dels mellan patienter som ligger på sanatorium för första gång (1.695 st. —

38,7 %) och sådana som upplevt sanatoriet förr (2.685 st. — 61,3 %). Det visar sig då att 310 st. (18,3 %) bland första-gångsiggarna träffat på skräck, medan 1.385 st. (81,7 %) aldrig gjort det. Naturligt nog är denna proportion gynnsammare än genomsnittet, då den som för första gång är intagen på sanatorium aldrig upplevt problemen efter utskrivningen. Den erfarenhet de kunnat få har nåtts vid eventuella permissioner eller vänners besök. Procentsiffran nekande svar inom denna kategori borde egentligen varit större, vi kan utgå ifrån att bland dem som lämnat frågorna obesvarade hör en avsevärd del hit. Av de patienter som redan tidigare vistats på sanatorium, har 1.140 st. (42,5 %) erfarit smittoskräck, medan 1.545 st. (57,5 %) sluppit. Slutligen har i gruppen konvalescenter och f. d. lungsjuka 2.205 st. (34,5 %) bejakat och 4.085 st. (65,5 %) förnekat det obehagliga sammanträffandet.

Siffrornas inbördes förhållanden förefaller vettigt. Lika naturligt som att patienter med ett eller flera återfall lättare påträffat fenomenet än de nya, lika naturligt är att de som nu lever ett normalt liv befinner sig mellan dessa båda grupper. Ty många har haft endast obetydliga lungförändringar, som snabbt läkts, och en grupp med sådant inslag, dessutom förmodligen rätt stort, kan omöjligt ha lika dystra erfarenheter som den renodlade återfallsgruppen.

Innan vi går vidare, kan det vara skäl att knyta an till de båda lungsjuka, som fick sina åsikter placerade på mottots plats i denna artikel, och ställa frågan: Hur pass tillförlitliga är de lämnade svaren? Nog har mannen, som funnit smittoskräck hos nästan alla och tror att man skyr en lungsjuk som pesten, tagit till en smula i överkant? Tyvärr är det inte alldeles säkert. Det inträffar alltjämt någon gång så hänsynslösa förföljelser mot lungsjuka, att de vid återberättandet gör ett närmast otroligt intryck. Vilket inte hindrar att de vid kontroll kan visa sig sanna in i minsta detalj. Fast dessbättre är det numera sällan man möter de mest konsekventa plågoandarna.

Om däremot ett större antal skulle ha uttalat sig lika kategoriskt, då först fanns anledning till misstro. Men så har inte skett. Den lugnt avvägda tonen, den noga genomtänkta uppfattningen i flertalet svar borgar därför. Det skulle vara naturligt om människor med bittra upplevelser bakom sig målade mera i svart än sträng objektivitet motiverade. Det är närmast förvånande hur lidelsefritt man omtalar sina erfarenheter, hur få direkta klagomål som förekommer. Vanligare är en vacker förståelse för de människor som burit sig illa åt och därigenom orsakat onödigt lidande. "Förlåt dem, ty de veta ej vad de utsätta oss för..." säger t. ex. en av dem, som förstår att det är oförstånd och tanklöshet, mera än grymhet och råhet, som ligger bakom. Kverulans tycks på ett anmärkningsvärt sätt vara främmande för flertalet. Den kritik som utslungas förefaller rimlig och riktig.

Ärligheten behöver således inte betvivlas. Men risken för själv-suggestion, inbillning? Det är svårt att alldeles bortse från den. Går man omkring och är ständigt misstänksam och på sin vakt mot — tillspetsat kanske man rentav vågar säga på jakt efter — varje yttring från omvärldens sida, som kan tolkas som tecken på rädsla, under sådana förhållanden gäller att den som söker han finner, även om egentligen ingenting finns. Enstaka svar ger anledning tro att inbillningen spelat vederbörande ett spratt, t. ex. då läkaren eller dispensärsystem beskylls för smittoskräck. Ren inbillning förefaller dock relativt ovanlig och uppvägs förmodligen av att andra för sin själsfrids skull vägrar se rädslan även om den existerar.

Efter detta mera allmänna resonemang kring problemet och undersökningen, är tiden inne att låta svaren själv tala. Hur yttrar sig smittoskräcken och vad medför den för skadeverkningar?

Uppgifternas samlade antal var 10.670 st. Av dessa hävdade 857 st. (8 %) att smittoskräcken försvårat deras bostadsanskaffning, ungefär lika många 855 st. (8 %) att arbetsanskaffningen försvårats och 625 st. (6 %) att de anhöriga mött obehag.

ARBETET

"Jag miste mitt arbete på grund av firmans rädsla för dåligt rykte."

De flesta lungsjuka får återvända till de arbeten de innehade vid insjuknandet — bara de orkar med dem, vilket ingalunda alltid är fallet. Arbetet är kanske för tungt eller ohälsosamt så att omskolning behövs. De som återvänder bemöts i allmänhet med takt och hänsyn av arbetsgivare och arbetskamrater. Och likväl — blott alltför många lungsjuka har fått uppleva hur det känns att bli nekad arbete, trots att läkaren förklarar att man nu är tillräckligt frisk att börja igen. Oftast har företagaren varit den som sagt stopp — av hänsyn till kundkretsen eller arbetskamraterna, som vanligaste svepskålet lytt. Att det i verkligheten varit mest hänsyn till sig själv som föllt avgörandet är en annan sak, men det passar inte att säga.

Om en del arbetsgivare vägrat nyanställda lungsjuka för smittoskräckens skull, så finns andra, som av samma skäl inte dragit sig för att avskeda redan anställda. Så mannen ovan, som fick lida för firmans rädsla för dåligt rykte, så åtskilliga andra.

Kanske borde den f. d. lungsjuke för alla eventualiteters skull ha meddelat sitt förflutna vid anställningen? Nej, den som förklarats frisk har givetvis ingen anledning tala om varken att han haft mässling, blindtarmsinflammation eller lungtuberkulos. Huvudsaken är att läkaren förklarar honom vara arbetsduglig och icke smittoförande. Det händer faktiskt att arbetsgivaren avskedar, då han får kännedom om tidigare sjukdom, trots att hälsan nu är oklanderlig och arbetsprestationen fullgod.

I de fall där affärsmannen tillhör den mänskliga typen kan istället kunderna bereda svårigheter. Alldeles speciellt gäller detta i livsmedelshandeln: "Fick av läkare tillåtelse arbeta i fruktaffär, men flera av kundkretsen gjorde anmälan till hälsovårdsnämnden." En stilla fråga: Vem begriper expeditens hälso-läge bäst — läkaren eller kunden?

Samma reaktion kan möta den som driver egen rörelse. Affärs-innehavaren fann att "allmänheten tog avstånd från min möbelfaffär", det blev "svårare sälja egna alster" eller "efter min sanatorievistelse en viss minskning i min kundkrets". Hantverkaren fick mindre order på inredningsarbeten, och trädgårdsmästaren upplevde att man trodde det blev baciller på jordgubbarna. Hemarbetaren kunde konstatera att han inte var lika eftersökt som de andra o. s. v.

Eftersom socialgrupp 3 alltid varit överrepresenterad i sjukdomen, har flertalet redan under sin friska period betraktat arbetsgivaren som en naturlig motpart vid intressekonflikter. Oändligt mycket bittrare måste det kännas, om ens egna arbetskamrater reser hinder så att man t. ex. "måste sluta jobba på grund av arbetskamraternas trakasserier". Dubbelt beklämmande för övrigt, eftersom säkerligen kompisarna skulle tagit reson om de vid ett möte blivit informerade om sjukdomen och den minimala för att inte säga obefintliga risken för smitta.

Dessa exempel, utvalda bland 857 st., får inte undanskymmas det faktum att 92 % av de utfrågade aldrig mött svårigheter på arbetsmarknaden, som orsakats av smittoskräck. Men 8 av 100 lungsjuka har till övriga bekymmer tvingats inse att man fruktar dem tillräckligt för att vilja förskjuta dem från arbetslivet. Det är alldeles för många med den upplevelsen.

SKOLAN

Många lungsjuka kan som nämnts inte återvända till sina forna yrken. Omskolning behövs och såväl stat som kommun har alltmera dragit konsekvenserna av denna insikt och anslagit medel, ännu otillräckliga, men allt större belopp. Denna positiva inställning är likväl av föga gagn, om utbildningsanstaltarna ska tillåtas sätta käppar i hjulen. Verkstadsskolan, som nekar tillträde trots läkarintyg, den tekniska skolan, som överväger relegera eleven bara för att han fortfarande har gas-

(Forts. å sid. 11)

På sjukhus i Tjeckoslovakien

Författaren BIRGER VIKSTRÖM berättar om Tatranska Polianka

— sanatoriet på höga Hohe Tatra

Det jag har kvar från Tatranska Polianka är minnena. Kanske bäst att till denna inledning foga en kortfattad upplysning: Tatranska Polianka är ett sanatorium beläget på Hohe Tatra's sydsluttning i östra Tjeckoslovakien. Den del av landet som kallas Slovakien alltså.

Hur jag kom att hamna där kan göra detsamma — nu vistades jag i alla fall där i två månader i höstas. Om vilket kan berättas en del.

Att med tåg komma resande in i Slovakien är att komma in i en ny och tämligen främmande värld. I Prag kan man ännu känna sej något så när hemmastadd — även om där vimlar av minnesmärken och historiska byggnader som verkar vara överförda till verkligheten från någon medeltida riddarroman. I Slovakien däremot finns knappast några åkrar, som kan påminna om dem man ser på uppsalaslätten, knappast några järnvägsstationer som kan föra tanken till Krylbo eller Tomelilla och knappast någon stad som ens avlägset liknar våra svenska landsortsstäder.

Tågen drivs med ånglok och efter att ha skakat fram en dag efter ett dylikt vidunder börjar man på allvar inse de elektriska lokens oskattbara fördelar. Under resan kom jag också att tänka på vad en förträfflig lärare på Brunnsviks folkhögskola en gång inpräntade i lärdomshungriga skallar, nämligen att endast 15 % av den energi ångloken producerar nyttiggörs som drivkraft; 85 % av energin försvinner i fria luften. Vad läraren däremot glömde att tala om är att denna myckna

energi materialiserar sej i form av sot. Och det är sot som visst inte försvinner i fria luften, utan med enveten påpasslighet slinker in genom alla öppna kupéfönster, som finns inom räckhåll. Sotet lagrar sej också gärna på järnvägsstationerna som dessutom tycks vara samlingsplatser för en hel del folk, som efter vad jag kunde förstå aldrig i sitt liv ämnat resa någonstans. Kvinnorna var mycket ofta klädda i folkdräkter, som i denna trakt är av långt brokigare slag än de brokigaste man kan se på Skansen. Till stationernas intryck av brokighet bidrog också de oundvikliga banderollerna — vita eller röda — med paroller och slagord.

Att åkrar och fält i Slovakien inte påminner om dem man ser på uppsalaslätten nämnde jag visst. På vissa platser i Finland har jag emellertid sett en liknande uppdelning av jorden. Bönderna i Slovakien tycks sedan länge ha varit fanatiska anhängare av den jordbrukstekniska idé, som bonden Paavo enklast uttryckt med orden: "Jag vill gräva dubbelt flera diken." Åkrarna

är alltså uppdelade i smala remsor av kanske inte mer än fem meters bredd. Nu lär det väl emellertid inte dröja så länge innan dessa åkerremsor överallt försvunnit — en ny teknik har redan på sina håll, med traktorer som första anfallsvapen, börjat gå till angrepp mot Slovakiens primitiva, efterblivna jordbruksteknik.

Nu märker jag dessvärre att min skrivklåda fört mej på villovägar. Det var visst om vistelsen på ett sanatorium jag skulle skriva. Alltså: efter en dags resa öster-

Tidigare har Birger Vikström gett läsekretsen en hel del glimtar från svenska sanatorier och konvalescenthem. Här återkommer han med färiska intryck från sjukhusliv i Tjeckoslovakien eller på andra sidan "järnridån" som det ibland heter i dagspressen. Sin tvåmånadslånga vistelse i Slovakiens högland skildrar han här på sitt vanliga, humorfriska manér.

ut från Prag klev jag av i en stad med namnet Poprad, fördes sedan i bil norrut och ständigt uppåt ett par mil och var sedan framme. På en vägskylt utanför sanatoriet kunde jag läsa: Tatranska Polianka 1.010 m. Tämmligen högt alltså. Ungefär som på toppen av ett mindre fjäll i Sverige. Men här var vi ändå kvar i skogsbältet nedanför de egentliga fjällbranterna, som jag inte tröttade att beundra under tiden på sanatoriet. Om fjällen råkade jag förresten i tvist med patienterna: jag hade på egen hand betraktat de olika topparna och utan vidare ansett mej kunna bestämma vilken av dem som var högst. De patienter, som jag med hjälp av en mycket dålig tyska, kunde tala med påstod emellertid att en helt annan topp, som verkade långt ifrån lika majestätisk, var den högsta. Närmare bestämt 2.603 m. Om jag blir rik någon gång ska jag starta en expedition till Hohe Tatra, utrustad med ett tillförlitligt måttband, för att kontrollera om jag inte möjligtvis trots allt kan ha rätt.

Att Tatranska Polianka inte bara var beläget nära himlen utan också var ett stort sanatorium, märkte jag snart — jag tror att där fanns 600 patienter samt att det var ganska olik vad man blivit van vid i Sverige. Själva rutinen med liggturet och tysta turer var nog densamma, men i övrigt. Några direkta sjuksalar förekom till exempel inte. Själv hade jag eget rum, men i allmänhet delade annars två patienter på ett sådant rum. Till varje rum hörde balkong, vilken samtidigt gjorde tjänst som ligghall. Radiolurar förekom inte men däremot högtalare som gladeligen hördes över hela sanatoriet.

Något som imponerade var samlingslokalerna. Man hade inte bara en stor samlingsal utan dessutom också särskild biograflokal och i en särskild byggnad en teater med scen, ridåer och kulisser av förträffligt slag. Teaterns skådespelare var patienter — man uppförde en sorts revy eller kabaré medan jag vistades på platsen. Så vitt jag förstår skilde den sej inte stort från dom kabaréer man ibland knåpar samman på svenska sanatorier. Fast jag har förstås inte varit på något svenskt sanatorium där man lyckats trimma samman en sådan sångkör med en sådan allt nedbrytande sångarglädje, som den som uppträdde i revyn på Polianka.

I samlingsalen fanns förstås schackspel, men för övrigt spelades där också mycket kort. Och inte så lugnt och sansat som när ett bridgegång i gamla Sverige mumlar fram sina vetenskapligt beräknade bud. Där nere tycktes korten tvärtom inte vara det viktigaste i spelet. Däremot de armrörelser, besvärjelse och tydligen djupt kända förhoppningar, som följde med utspelet av ett kort. Det enda som tycktes kunna störa dessa besjälade kortspelare var musik. Det fanns en flygel i samlings-

salen och bland patienterna flera stycken som kunde traktera tangenterna. Dessutom två patienter — zigenare tror jag nästan — som spelade fiol. En eller annan kväll kunde samlingsalen på så sätt helt oförmodat förvandlas till konsertsal och då hejdade kortspelarna alltid sina armrörelser och blev tacksamma lyssnare. Man tycktes i allmänhet ha en känsla för sång och musik, som saknas i Sverige, trots Olrogs och Povel Ramels berömvärda insatser. Två väldiga porträtt av Stalin och Gottvald, som blickade ned från ena långväggen, syntes inte heller må illa av musiken, Att på detta sätt i alla större lokaler se porträtt av Stalin och Gottvald blev annars en smula prövande — det var ovant. Vi hänger ju inte upp porträtt av Erlander eller Svensson i Ljungskile på våra biografier eller järnvägsstationer. Å andra sidan lider jag inte av idiosynkrasi gentemot porträtt och kan till och med med fördragsamhet betrakta en eller annan bild av prinsen på Haga — en av våra fotografer inte okänd personlighet.

Om man nu skulle bli en smula vetenskaplig för ett ögonblick så kan det sägas att behandlingen verkade vara ungefär densamma som på svenska sanatorier. Pas, strepto och kontiben, pneumothorax och vila. Operationer utförde man däremot inte, utan sådana som skulle "benas" skickades iväg på annat håll. (Men man höll på att inreda operationssal på sanatoriet medan jag låg där). För övrigt tycktes man lita mycket till luften. Den skulle bota. Patienterna fick också ligga ute på sina balkonger mest hela dagarna. Och nog var luften bra alltid. Hög, klar, som gott vin att andas. Arbetsterapi tror jag inte man ägnade sej åt i nån större omfattning. Strax innan jag lämnade sanatoriet hade man dock en ganska stor utställning av sådana arbeten som patienter utfört. Det var tröjor och dukar, träsniderier och målningar etc. Men så långt jag begrep hade patienterna utfört de där arbetena på sina rum.

Ett elände under vistelsen på sanatoriet var språksvårigheterna. Vaktmästaren på bygget menade visserligen optimistiskt att jag på ett par veckor skulle kunna lära mej slovakiska. Emellertid strandade jag snart på följande mening: strc prst skrz krk (uttalas som det stavas!). Meningen lär betyda: sätta fingret i halsen. Resultatet av att försöka uttala dem är emellertid, som jag erfarit, att man sätter tungan i halsen. När jag nu beklagade mej över stavningen av dessa och andra märkliga ord fick jag det underliga svaret att svenskan var mycket värre. Det har jag då aldrig märkt! En patient, som jag varit oförsiktig nog att låna en svensk schackbok, ansåg sej till och med ha bevisat saken genom att visa på ordet Holländskt och fråga om detta verkligen gick att uttala. Och tittar man närmare efter så verkar ju också den där slutklämmen ndskt en smula

"FOLKSJKDOMEN" SMITTOSKRÄCKEN . . .

(Forts. fr. sid. 8)

behandling, och rektorn, som konstaterar att "Ert hälsotillstånd tillåter Er icke att ägna Eder åt strävsamma seminariestudier" — trots att en skolläkare har motsatt uppfattning —, ingen av dem avser väl, men alla uppnår lika fullt i ädel samverkan djupa sår, som kanske aldrig helt läkas. Högt uppsatta och ärade samhällsrepresentanter kan i sådana fall utan ringaste anledning bryta ner människor, som börjar resa sig igen.

Rätt intressant är det allmänna intryck man får av att kamraterna på folkhögskola ängslas mindre ofta än kamraterna på yrkesskolan. Kan detta möjligen bero på att de förra i större utsträckning än de senare bor på internat och därigenom inte så lätt påverkas av föräldrarnas fördomar?

BOSTADEN

"Uppsagd under min sanatorievistelse."

Bostadsbrist och höga hyror borde rimligen vara de enda "tillättna" stötestenarna inom detta för tillfrisknandet ytterst betydelsefulla avsnitt. Samhället har då redan nu vissa möjligheter att hjälpa tillrätta, som vi hoppas mycket snart skall ökas väsentligt. Inte heller här kan smittoskräcken låta bli att komplicera. Liksom ifråga om arbetet är det 8 % som funnit bostadsanskaffningen försvarad därav, sammanlagt 855 personer.

Det finns hyresvärdar som gör beaktansvärda ansträngningar, som egentligen varit värda ett bättre ändamål, att bli av med lungsjuka hyresgäster.

Som tur är har emellertid också på detta område de små och svagas rättslöshet upphävts, flera kan med naturlig triumf meddela, att "hyresnämnden flera gånger ogiltigförklarat uppsägningar", eller att "familjen blev uppsagd men vi vände oss till hyresnämnden, som ogiltigförklarade uppsägningen". Men inte alltid är man stark nog att hålla på sin rätt.

För den som söker ny bostad och inte vill eller kan dölja en tidigare sanatorievistelse möter speciellt stora svårigheter. "Omöjligt få bostad när de hört man varit på sanatorium" — så lyder

tvivelaktig. Vilket visar att man helst ska dölja det egna språkets stavningar om man med framgång ska kunna kritisera andras.

En mängd andra minnen och episoder finns naturligtvis också att anteckna — många fler än man rimligen bör belasta ett tidningskåseri med. Att man inte så mycket nitälskade om patienternas andliga välfärd minns jag. Inga sjukhuspräster irrade omkring i korridorerna och inga bordböner lästes i matsalen. Men maten var det inget fel på för den sakens skull. Det vill säga: en del rätter verkade ju en aning mystiska för den som är uppfödd på långmjölk och palt och förtrogen med de svenska restaurangernas stångkorv och sill. Men det gick i alla fall med glans att livnära sej på maten och mellan målen drömde jag om att bestiga någon av fjälltopparna utanför bygget. Jag räknade med att när jag klarat av den detaljen skulle jag kunna påstå att jag var frisk.

Men den där bergbestigningen blev aldrig av och nu är man hemma i Sverige igen och inpackad på ett sanatorium där man aldrig hör en slovensk bondflicka sjunga den minsta lilla sång. Men detta är, som det brukar heta i bättre tidningsartiklar, en alldeles annan historia.

ett typiskt yttrande, i vilket många instämmer. En bitter lungsjuk söker förklaringen i att "ett hus där en lungsjuk bott skulle betydligt falla i saluvärde". Obligatorisk bostadsförmedling och jämsides därmed ett upphävande av fastighetsägarens nuvarande möjlighet att avvisa den, förmedlingen anvisar, framstår för många som enda säkra skydd för lungsjuka bostadsökande.

Inneboendesystemet i sin vanliga utformning har många och svåra brister. Men alla de lungsjuka, som inte kan lösa sin bostadsfråga på annat sätt, bedrövar sig över hur omöjligt det förefaller vara att bli accepterad som inneboende, punktligheten med hyran och skötsamheten i övrigt må vara hur stor som helst. En sanatoriekurator, själv lungsjuk: "stötte mycket ofta på smittoskräcken i mitt arbete, särskilt vad det gäller att skaffa möblerade rum." Knappt avsedd, men med för det lika obehaglig verkan följde för den vars "assistent från socialvården meddelade värdinnan att jag hade tbc, med påföljd att jag samma dag blev uppsagd till flyttning". Trakasserier utöver de vanliga förekommer, alldeles särskilt besvärligt måste den haft det, som av värdinnan förbjöds använda toaletten.

Anstalter av olika slag tar inte alltid emot den som blivit lungsjuk. "Fick inte komma tillbaka till ålderdomshem", klagar en man som tydligen trivts och längtar åter. Och att inte ha "fått plats på . . . (stort industriföretags) konvalescenthem trots dispensärläkarens rekommendation" förefaller omotiverat.

Inte bara lungsjuka hyressökande utan tydligen t. o. m. sjukdomsdrabbade hyresvärdar känner av skräcken som "försvarat uthyrning av lägenhet". Fast den senare inställningen ska vi hoppas istället möjliggjorde för lungsjuka att få bostad.

De lungsjuka behöver hälsobostäder, osunda bostadsförhållanden orsakar många besvärliga återfall i sjukdomen, som annars mänskligt att döma inte behövt inträffa. Det är orimligt att en ren fördom i vissa fall ska tillåtas leda till sådana konsekvenser.

Om bruk av farliga ord . . .

I nutidens Sverige är det framför allt två slag av farliga ord som har behållit sin farlighet för stora grupper av människor: svordomarna och sexualorden.

Samtidigt finns också grupper av människor för vilka svärjandet blivit en tom vana. Personer som har ett förråd på tre eller fyra svordomar och använder någon av dessa för vart tredje eller fjärde ord de yttrar är inte alldeles ovanliga. I sådana fall kan man verkligen tala om ett svärjandets förfall. Det saknar all kraft, och det kan för dessa vanesvärjare inte vara till någon nytta.

I ett diktverk är emellertid orden alltid att betrakta som delar av ett större helt. De kan användas på ett farligt sätt — som jag tidigare sagt kan nästan vilket ord som helst bli farligt — men detta beror inte på deras förekomst som enstaka glosor utan på det sätt som författaren kombinerar dem på. Utan att undersöka det kan man inte ha någon grundad mening om diktverkets eventuella farlighet.

Om man gör sig mödan att se efter, hur svordomar används i den svenska skönlitteraturen, ska man finna, att författare nästan aldrig använder dem i sin egen berättelse. Det är, när de återger vissa skildrade personers sätt att tala och berätta, som svordomarna förkommer, alltifrån Munters uttryck i Fänrik Ståls sägner och framöver. Skulle detta förbjudas för författarna, skulle de inte kunna skildra vissa mycket vanliga slag av människor utan att göra dem till stumma personer.

(Örjan Lindberger i VI.)

Sociologin och dess arbetsmetoder

Den ställning som modevetenskap som nationalekonomin sedan en tid tillbaka intagit, håller nu på att erövras av en annan meteor på vetenskapens firmament, nämligen sociologin. Alltmera börjar man tala i sociologiska termer och i debatter hänvisar man till tungt och siffervederhäftigt framrullande undersökningar. Sociologin är alltså en ganska ung vetenskap, i synnerhet i vårt land. Vi har för närvarande endast en sociologiprofessur och den tycks dessutom vara ganska omstridd, om man får döma av det känsloladdade gräl som uppstod kring vår första sociologiska avhandling i höstas. Som varje tidningsläsare torde känna till har dr Georg Karlsson med sin undersökning av äktenskapslyckan, bringat det vetenskapliga sinne- laget i svallning och givit det den känslomässiga grundton som endast brukar vara tillstädes vid professorstillsättningar.

Ungefär samtidigt med sin avhandling gav Georg Karlsson ut ett par Verdandskrifter som behandlar sociologin, vad den är för något och hur den arbetar. Ja, vad är då egentligen sociologin? Svaren är med någon generalisering nästan lika med antalet sociologer. Georg Karlsson avstår med den bakgrunden

Fotbollslaget är ett gott exempel på vad man menar med grupp i sociologisk bemärkelse. Varje spelare har sin roll och brott mot reglerna medför straff alltifrån varning till utvisning.

från att ge någon definition utan han talar istället om vad han anser sociologin bör syssla med. Sociologins forskningsobjekt är en grupp eller en samling människor som *samarbetar för att nå ett mål* och deras handlingar under det samarbetet kallar han social mekanism eller socialt system. Det sociala systemet är alltså uppbyggt av individers handlingar eller beteenden. Beteendena kombineras till roller, vi har moderns roll i familjen, gruppchefens i den militära gruppens, arbetsledarens på arbetsplatsen o.s.v. Den rangplats som en individs roll intar i det sociala systemet, benämner sociologerna status. Och de individer vilkas handlingar bildar ett socialt system kallar man en grupp.

Låt oss för åskådligheten ta en brandpatrull som är utkommanderad för att släcka en eldsvåda. Att släcka eldsvådan är det mål de vill uppnå, de beteende som de därvid utvecklar är ett socialt system och de individer som står bakom beteendet utgör en grupp. Vidare säger man att individen är omgiven av ett socialt fält (miljö), till det sociala fältet räknar man "alla de saker utom individen som han själv ser, hör, känner eller förnimmar på annat sätt".

En viktig fråga i det här sammanhanget är naturligtvis hur man tänker sig att dessa sociala system uppstått med sina likartade beteenden. Man trodde ju förr med McDougall att människan hade vissa instinkter som orsakade det likartade beteendet, men det var utifrån en mycket begränsande erfarenhet som man hävdade den teorin. I och med kommunikationernas utveckling kunde man börja göra jämförelser mellan världens olika kulturer och man kom då fram till en häpnadsväckande variation i det mänskliga beteendet. Man hittade samhällen vars medborgare var mer konkurrensbetonade än vi i vårt västerländska, men man fann också — och det är det som är så svårt för alla instinktstroende att komma över, man fann kulturer som totalt saknade konkurrensmentaliteten, kulturer där samarbete och saktmod var idealet och där de få individer som hade en annan mentalitet var klart missanpassade, man har även funnit blandsamhällen mellan konkurrens och samarbete och en del andra kombinationer. Det var en revolutionerande upptäckt och den medförde att forskare som vågade se sanningen i ögonen, övergav instinktteorin och istället ägnade sig åt studier av hur det mänskliga beteendet egentligen uppkommer.

Det är naturligtvis många orsaker som medverkar till att en kultur blir konkurrensbetonad och en annan samarbetsvänlig. Här får man räkna med den geografiska belägenheten, vad slags grannar det ifrågavarande folket har, av vilken anledning de kommit att hamna på just den plats där de bor, folkets historia och dess dominerande personligheter. Har en gång ett visst beteende fastställts och blivit önskvärt ser sedan de vuxna till att det uppväxande släktet får "ärva" vanorna, beteendet. Det går till så att de vuxna språkligt uppmanar de yngre till ett visst beteende, t.ex. att vara artiga och uppmärksamma mot äldre personer. Om barnet visar sig mindre hägat att följa uppmaningen, kan de vuxna vidta vissa åtgärder för att trygga det önskade beteendet. Sådana åtgärder kallas inom sociologin för social kontroll och består av det mesta mellan mild förmaning och handpåläggning. Å andra sidan har man belöningar åt dem som gör som de vuxna önskar. Nu finns det ett flertal grupper som var för sig av medlemmarna kräver ett egenartat beteende: familje- och yrkesgrupper, förenings- och studiegrupper och

många andra. Individerna är i det moderna samhället "skärningspunkt" för en mängd olika grupper, till skillnad från det förindustriella samhället, där all verksamhet var förlagd till familjegruppen. Man talar inom sociologin om primär- och sekundärgrupper, till den förra hänförs sådana som familjen, medan till den senare räknas större grupper, exempelvis stater. Gemensamt för de här grupperna är att brott mot det önskade beteendet (eller normerna) drabbas av mer eller mindre otrevliga sanktioner från verbal upptuktelse och tillfällig social utstötthet till fängelsestraff.

*

Sociologin är en empirisk socialvetenskap som har till uppgift att studera regelbundenheter i samhället. Härvid går man tillväga på följande sätt. Först konstruerar sociologen en teori eller uppställer (som man också säger) en hypotes och sedan provas hypotesens hållbarhet genom observationer. Man kan t.ex. uppställa den hypotesen att de olika samhällsklasserna har olika uppfattning om de svenska lagarnas rättvisa, och sanningshalten i denna hypotes utrönar man sedan med en vanlig Gallup-undersökning. Det vanskliga med sådana undersökningar är att man inte — trots stora ansträngningar — helt kan eliminera det subjektiva inflytande som gör sig gällande.

Man använder sig av två huvudgrupper av undersökningar, dels har man statistiska undersökningar och dels har man s.k. intensivundersökningar eller case-studies. Inom den förra arbetar man med en mängd fall, men inom den senare med ett smärre antal. De här två metoderna tillämpas ofta på skilda

Ett stort problem vid sociologiska undersökningar är intervjuerna. Hur ska man på ett effektivt sätt kunna eliminera den påverkan som intervjuaren har på den han utfrågar?

forskningsobjekt och vid olika stadier hos undersökningarna. Man talar också om andrahandsobservationer och direkta observationer. Till de förstnämnda hör bl.a. historiska händelser och undersökningar av primitiva folk, till de sistnämnda (med någon tvekan) frågeformuläret, intervjuen och enkäten. I samband med de senare begreppen kommer dr Karlsson in på en intressant redogörelse av hur intervjuaren kan påverka den intervjuade och vilka åtgärder man vidtagit för att reducera denna påverkan. Av ovan sagda torde för övrigt framgå att statistiska och därmed också matematiska kunskaper är oumbärliga för den som sysslar med sociologi.

Georg Karlssons två böcker är intressanta och sakrika, de innehåller en terminologi som i sin helhet inte finns tillgänglig på

Det finns många kulturer som är ganska främmande för vår konkurrensanda, hets och prestigejakt — kulturer som håller samarbete och lugn trivsamt högt i ära.

svenska, böckerna är kort sagt bra och de har egentligen bara ett fel, men det är inte oväsentligt — de är dåligt skrivna! De som mera konkret vill veta vad sociologi är, rekommenderas att läsa Georg Karlssons undersökning av äktenskapslyckan och t.ex. den upplysande och trevliga lilla utredning som staten (SOU) låtit göra och som heter "Ungdomen möter samhället".

Och så allra sist ett par ord om ett ganska utbredd missförstånd. Många som är skeptiska mot sociologiska undersökningar, brukar resonera så här: Om jag säger att jag tycker om det eller det, eller att jag har den eller den åsikten, så meddelar man mig omedelbart att det är min subjektiva mening och att "vittnesbörd" tillmåtar man ingen betydelse, men om man buntar ihop tusen subjektiva åsikter till en sociologisk undersökning, då blir det genast något betydelsefullt och hart när objektivt. Ja, det där låter ju bestickande, men är inte desto mindre oriktigt — i de flesta fall. Om t.ex. en firma gör en marknadsundersökning för att utröna om folk föredrar vita telefoner framför röda och om firman med ledning av undersökningsresultatet bestämmer hur många vita och röda telefoner den ska producera, så kan man inte ens med största ansträngning se något felaktigt i det. Men om man däremot låter undersöka ett problem som folk i allmänhet rimligtvis inte kan ha någon kunskap om eller där deras subjektivitet och godtycke får katastrofala följder, om man lägger utredningsresultatet som grund för åtgärder, ja, då har man gjort något ganska galet. Vi kan bara tänka oss att man försöker utreda hur mycket folk vill betala i skatt och att staten sedan med denna utredning som grund bestämmer skattens storlek. Det är väl fara värt att det då inte blev så mycket för hr Sköld att göra en budget på.

Härmed är alltså sagt att sociologin liksom andra vetenskaper har sin begränsning.

Roland Ekström.

Georg Karlsson: Den moderna sociologin, Bonniers, 2:75.

Georg Karlsson: Sociologins forskningsmetoder, Bonniers, 2:75.

Margit Geijer-Råberg:

STORA DAMEN

Morbror Erik har sagt, att "nu är du inte något barn längre. Femton år! Nu är du ju stora damen", sa han.

Stora damen!

Hon skyggar för begreppet. Det låter tråkigt och tungt av ansvar, som om det seglar ut med henne genom grinden, ut från gatan med de små trädgårdarna, tills hon inte längre kan se det röda huset, där hon bott tills nu med far och mor.

O, det är så mycket som är svårt och konstigt förresten. Kutryggen, som mor alltid tjarar om. Begriper hon inte, att man helt enkelt skäms över sina stora bröst och måste gå framåtböjd! Och tvånget att vara med på Stadshotellets bazarer, fast det slagit ut nya finnar i pannan och man har världens fulaste näsa och händer, röda som tomater.

Om man bara fick vara i fred. Gå ut i skogen istället. Prata med grässtrån och följa färskva rävspår eller leta efter tussilago bakom skjutpaviljongen. Jo, det finns nu. Ebba hittade i söndags.

Snart är väl lärkan här över fälten bortom fattighuset. Då kan de spela i kapp, lärkan och hon. Hon kan komma tågande på vägen med fiolen under hakan.

Ja, tänk att hon fått en fiol! Vad allting ändå är gränslöst härligt!

I kväll ska hon tala om för Svante att hon fått en fiol

Svante...!

Karin hejdar sej med pennan instucken mellan läpparna. För-tjust och lite häpen fiskar hon upp namnet Svante ur sin tankevirvel. Med huvudet på sned böjer hon sej över den uppslagna skrivboken. Långsamt, högtidligt, som om hon avsmakade varje bokstav, skriver hon: Jag älskar...

Så hör hon upp. Tvekar. Bänkklocket känns som fiolens varma trä mot underarmen, varljuset silar in genom hennes hopknipna

ögonlock likt blanka fiolsträngar... Som i en dubbelexponerad film exploderar strax efter små fuktigt gula tussilago mot ögats näthinna... lämnar i en suddig ringdans plats för en blek pojkkalufs och ett par trubbiga, närgångna händer, som vill röra vid hennes egna; glida undersökande, nervpirrande över hennes nacke.

Svante...

Innan det på nytt sjunker undan i nya virvlar hakar hon fast vid namnet Svante och skyndar sej att med pennspetsen fästa det på papperet efter orden: Jag älskar.

Just då river Rösten hål på hennes hemliga avskildhet.

"Nå, Karin! Har du inte hört på nu igen? Nej visst, jag har nog sett, hur du suttit och tittat ut genom fönstret. Vad skriver du i boken förresten?"

Karin rätar på sej, men kommer ihåg den fåniga bysten och kryper ängsligt intill bänkklocket. Klassrummets kärvt vita väggar, fröken framme vid svarta tavlan, kamraternas nyfikna ögon rusar emot henne som något kylande, hindrande och hon fryser till inför den plötsliga beröringen. Händerna känns stora som släggor mot bänken och fumligt stoppar hon ner dem i knät.

"Vad har du där?"

"Ingenting. Pennan bara."

"Du låter bli att rita under lektionen. Och så hör du upp en annan gång".

Att det ska finnas så mycket förbud! Och mer blir det väl, nu när man är "stora damen". Att man inte ska kunna resa sej upp och gå sin väg! Flaxa iväg över hustaken som en kråka, om så är! Att man inte ska kunna klä ut sej framför spegeln

annat än i hemlighet längre. Men spela på fiolen får man väl i alla fall! Spela och spela och buga för stolarnas och kuddarnas låtsas-publik.

Hon står och fingrar på fiolen. Det röda silkespapperet, som hon virat kring lampan ger händer och armar ett mildt rosa skimmer som helt förjagar varje tanke på mogen tomat. Bakom örat har hon stuckit en knippe pappersrosor och håret har en nötbrun lyster i det hemlighetsfulla lampskenet. Ingenting är så flatterande för hyn som rosa, brukar mor säga. Stråken gnisslar ännu jämrande, men låt den gnissla. Lektioner och sånt kommer sen. De hör till det där Måste, som hon ivrigt skjuter ifrån sej. Först vill hon leka lite framför spegeln.

Hon sätter fiolen under hakan och börjar "spela" så pappersrosorna vippar i pannan. Kuddarna i soffan kan bli vad som helst i de röda skuggorna. Man kan låtsas att det är förväntansfulla ansikten som lyssnande vänds upp emot henne, alla lika välvilliga och trygga som väggklockans belåtna tickande...

O, vad allting är härligt i alla fall. O, denna ljuvligt sötaktiga smak hon plötsligt får på tungan, mor har lovat äggtooddy vid liggdags — på två ägg med mycket socker! Ljuvligheters ljuvlighet... Fast nu är hon förstås den stora violinisten Karina. Spela, Karina! Spela da capo! Här är mycket folk i kväll. Är det inte Svante, som sitter där på första bänk? Han lutar sej framåt för att inte gå miste om en enda ton. Håret ligger bakåtstruket från pannan, skoluniformens knapp lyser som små solar i halvdunklet.

Svante heter han.

Det är honom hon ska gå på bio med i kväll.

Hon lägger plötsligt ner fiolen på bordet och kör nervöst händerna genom håret. En timme kvar! Det känns otäckt som inför engelsk skrivning i skolan. Hjärtat bultar så det måste synas utanpå blusen.

Varför är det så konstigt och krångligt för att man fått sällskap med en pojke? Harriet har sällskap och Ebba...

Vad var det Ebba sa i dag på rasten! Minnet seglar in i det diffusa drömluset och skingrar låtsas-publiken. Vad var det hon viskade bortan vid skolgårdens uthus. "Vet du att Inga ligger med chaufförerna? sa hon. Vet du att... vet du..."

Orden träffar som ett knytnävsslag i mjuk ovetenhet. Omotiverat dyker de upp som giftgröna bubblor i klart bäckvatten. Deras fräna, nakna innebörd passar inte ihop med klockans välbekanta tickande och löfte om äggtooddy på sängen. Omedvetet knyter hon ihop händerna över bröstet som för att skydda sej.

Svante håller försiktigt sin arm under hennes.

"Får jag värma min hand i din ficka?" frågar han. "Kom med din hand på samma gång."

Hon vill. Visst vill hon, men hon är ändå rädd för något hon inte kan förklara.

"Nä", säger hon, "jag fryser inte. Du har egna fickor förresten."

Hon blir nästan ovänlig i sin iver att bygga ett försvarsverk. Händerna är våta och kalla, ibland provar hon att gå rak, ibland kröker hon ihop men ingendera trivs hon riktigt med. Det är som om hon gick omkring i en för stor kappa som hon ännu inte vuxit i ordentligt. Och vad ska hon prata om, så han inte tycker hon är tråkig?

Fiolen så klart! Eller ska hon spara det, tills de skiljs utanför grinden?

Strax bortom kastanjen drar han henne intill sej. Hon kan se hans ansikte alldeles ovanför sitt eget med de ljusa ögonen, den tunna munnen, som luktar svagt cigarett, skolmössan, som skuggar den kantiga pannan. Han tar om båda hennes händer och trycker dem hårt mot sitt rockuppslag, men så får han för sej att det ser löjligt ut och låtsas, att han andas på dem.

"Det är kallt i kväll", säger han.

Efter den djupsinniga reflektionen blir det tyst.

Han kysser henne i samma ögonblick staren, som suttit och tittat på dem i kastanjen, lyfter och flyger bort med ett belåtet gnissel över hustaken. Kyssen smakar tobak och läpparna är fuktiga och smala och rör sej liksom undersökande, ivriga mot hennes.

Hon känner nästan ingenting. Det kändes konstigare, när han bara tittade på henne, och när han tog hennes händer.

"Du är väldigt rar och bussig", säger han gillande och rösten är grötig av rörelse.

"Tycker du?"

Det låter fänigt, men vad svarar man egentligen på sånt?

Lite besviken går hon vidare med handen i hans. Harriet har sällskap med en pojke och Ebba har sällskap... Klart man ska ha det, när man snart är stora damen. Men det är som små tomrum i huvudet på henne, Rum, som hon inte hittar i — det är så främmande och konstigt.

Hon skulle vilja krypa intill hans arm och känna, om de inte rör ben och höfter i samma takt. Men samtidigt får hon en löjlig impuls att springa bort och gömma sej i handlandens häck, som Ebba och hon gjorde förr om åren, när de mötte grabbarna på hemväg från skolan.

Utanför grinden tar han om henne igen och kysser blött och hastigt över hennes mun.

Det känns faktiskt ingenting nu heller. Inte alls.

Då kommer hon ihåg fiolen. Hon ska berätta om den. Hon ska ta honom in i sin hemlighet som ett tecken på att de nu

SCHACK

Redigerad av G. Skarp

Den franska schackstjärnan

Rossolimo segrade i den nyligen spelade mästarturneringen i Bilbao i Spanien. Ett gott prov på hans spelkonst är nedanstående parti vari han utspelar den holländske mästaren Prins.

Vit:	Svart:
Rossolimo	Prins
1. e2—e4	e7—e5
2. Sg1—f3	Sb8—c6
3. Lf1—c4	Sg8—f6
4. d2—d4	—

Ansens numera som bättre än den gamla fortsättningen med 4. Sg5.

4. —	e5×d4
5. 0—0	Sf6×e4
6. Tf1—e1	d7—d5
7. Lc4×d5	Dd8×d5
8. Sb1—c3	Dd5—h5

Teorin rekommenderar här 8. —, Da5.

9. Sc3×e4	Lc8—e6
10. Lc1—g5	h7—h6

Ett fel som vit påpassligt utnyttjar. Bäst var 10. —, Lb4.

11. Lg5—f6	Dh5—a5
12. Sf3×d4	g7×f6
13. Se4×f6†	Kf8—e7
14. b2—b4!	—

Vit för angreppet med all önskvärd kraft.

14. —	Sc6×b4
-------	--------

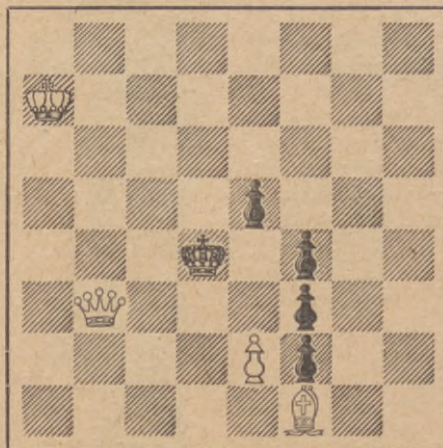
Svart är utan verkligt försvar. På 14. —, Dg5 hade följt 15. S×e6, f×e6. 16. Dd7†, K×f6. 17. T×e6† och vit vinner. — Eller 14. —, Da3 (el. Da4). 15. Sd5† och svart är räddningslöst förlorad.

15. Sd4×e6	Ke7×f6
------------	--------

Till katastrof leder även 15. —, f×e6 efter 16. Dd7†, K×f6. 17. T×e6†.

16. Dd1—d4†	Kf6—g6
17. Dd4×h8	Sb4×c2

PROBLEM Av D. Bronstein.

Matt i två drag.

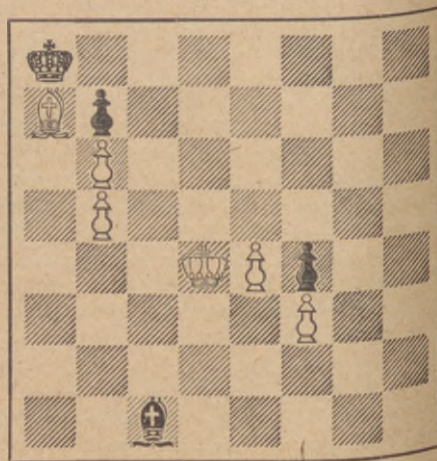
Vit: Ka7, Db3, Lf1, Be2 = 4.
Svart: Kd4, Be5, f2, f3, f4 = 5.

18. Se6×f8†	Ta8×f8
19. Dh8×f8	Sc2×e1
20. Df8—g8†	Kg6—f6
21. Dg8—d8†	Kf6—g7
22. Dd8—d1	

och svart gav upp då, som lätt synes, springaren går förlorad.

Lösning till Studie av L. Centurini. Vit drar och vinner 1. e6—e7, Ld8. 2. e8L el. S. och vinner.

STUDIE

Av E. Farago.

Vit drar och vinner.

Vit: Kd4, La7, Bb5, b6, e4, f3 = 6.
Svart: Ka8, Lc1, Bb7, f4 = 4.

har sällskap. Då kanske det där främmande försvinner och allt blir riktigtare.

"Du! Jag fick något i födelsedagspresent i förra veckan!"

"Nä! Vad då? Tala om!"

"Du kan inte gissa. Något underbart... sagolikt... jätte..."

"Skoja inte", säger han och flätar in sina fingrar i hennes.

"Jo du... Jag fick en..."

"Nä?"

"En fiol, du!"

Han släpper henne hastigt och tittar en smula kritiskt undrande på hennes ivrigt blossande ansikte.

"Jaså. Jaha. Ja. Vad var nu det då?"

"Men förstår du inte? Att spela och strunta i skola och fröken och allt som är ikring en! Det är... Nä. Jag hittar inte ord. Kan du inte begripa?"

"Nä", säger han och skjuter otåligt mössan bak i nacken.

"Ja men...! Har du inte...?"

Hon hejdar sej och tittar hastigt på honom. Men hon hittar inte något återsken av sin egen iver i det kantiga pojkansiktet. Det främmande känns ändå mer påtagligt än förut. Det är som om det växte upp ett skymmande staket mellan dem. Svantes ljusa, frågande ögon lämnar honom "utanför". Han snörvlar till och ser mest lite generad ut.

"Nä... Det var ingenting!" säger hon och kryper ihop inne i kappan.

"Jaså. Nå, hur blir det? Kommer du med ut och går i morron kväll?"

"Ja... jo... Jag gör väl det", svarar hon tveksamt och petar förvirrad med foten i en vattenpuss.

Han förstär alltså ingenting då — varken pappersrosorna eller röda silkespapperet kring lampan eller låtsas-publiken!

Behöver man egentligen ha sällskap då?! Vad ska man med en som ingenting begriper!

"Du är en skojig en!" Svante böjer sej ner för att kyssa henne, men hon vänder sej åt sidan och han får baskerns fadda smak mot sina trutande läppar.

"Jag kommer här utanför i morron vid sju-tiden", säger han onaturligt hurtfriskt för att dölja en viss osäkerhet. En känsla av nederlag.

Hon nickar utan att svara.

"Ja, hej då!"

"Hej!"

När han redan börjat gå neråt gatan ropar hon:

"Det är nog bäst du ringer först, jag har ruskigt mycket läxor."

Medan hon fumlar med grindlåset tittar hon i smyg efter honom, där han med långa, slängiga steg sneddrar genom parken.

Sen vänder hon honom ryggen och går tillbaka genom trädgården.

Hon går tillbaka — in i en liten välbekant värld, som inte alls vill lämna henne ifrån sej ännu. Villigt och glatt glider hon in i den igen, som om hon varit ute på en ovälkommen utflykt och nu belåten tar sitt gamla vanda jag i besittning.

Ännu ett tag får hon leka ansvarslost med dans och fiolspel framför spegeln, kudd-publik och äggtoody i ett skönt, ofarligt nattmörker.

(Svante tillhör alltså det som är "utanför".)

Hon ser sej inte mer om, innan hon försvinner in i det röda huset.

Tecknare: Gösta Idås.

Kärlekens dilemma

Några anteckningar i anslutning till det evigt aktuella problemet kärlek—erotik.

Allt för många av oss hyser en med avund blandad beundran för "la femme fatale", som strålar mot oss från filmmagasinens bildsidor och dagstidningarnas rubriker. Kvinnan alltså som har tre skilsmässor bakom sig och som redan

vet och — åtminstone verkar det så — det enda skälet till att han över huvud taget blivit född, var att bli kär i PQR. PQR:s hela liv är sedan i sin tur en enda lång vandring mot "toppen" — XYZ:s slutkyss. Så fort vi bevittnat denna kyss, reser vi oss och går hem, förvissade om att detta är det enda riktiga slutet på berättelsen om XYZ och PQR.

Väl hemkomna kan det för övrigt hända att vi gör det bekvämt för oss med en kopp kaffe och den senaste romanen, som vi sedan slår igen färdigläst precis vid samma underbara kyss.

Men var blir sedan vår hjälte av? Vad skall han nu göra? Kampen är slut, kvinnan infångad, lycksaliga läppar har just mött varandra. Men man kan ju inte hålla på att kyssas i evighet!

De romantiska roman- och filmmanusförfattarna kan inte ge oss några tillförlitliga upplysningar om det där som måste komma sedan. De flesta av deras alster är strängt fixerade på förälskelsestadiet. Deras hjältar och hjältnor företer tämligen genomgående bilden av hämmad utveckling och sexuell omogenhet.

Men är då Don Juan mogen? Är manslukerskan det? "Don Juan", säger den amerikanske psykologen Joshua Liebman, "som för ett ytligt betraktelsesätt framstår som arketyper för en stor älskare, var i grund och botten en man som aldrig gav eller tog emot kärlek. Hans tallösa erövringar var ett försök att dölja för sig själv det faktum att han inte kunde älska, eller ens tro att han kunde älskas. Hans liv var både flykt och sökande — ett sökande efter kärlek och en flykt från förvisningen, att han i själva verket inte trodde, att någon sådan existerade."

Ja, där står vi med vårt dilemma. Hur skall vi egentligen bete oss? Vad skall vi tro? Å ena sidan bjuds vi av morallagarna att vara trogna mot make och maka, och av affischer, annonser och romaner lockas vi å den andra till att söka erotisk omväxling.

För Don Juan är nog monogami och monoton tämligen liktydiga ord, och det är väl därför som skilsmässostatistiken så allvarligt oroar vetenskapsmän och präster. De betraktar situationen som tecken på förfall, ja hela vår civilisations bankrut. Statistikerna kan visa oss, att för alltför många människor heter futurum till gifta sig skiljas.

Don Juan är ingen kärlekens mästare, det kan vi nog tryggt fastslå. Han är fortfarande yngling, ja fråga är om han ens kommit över baby-stadiet, åtminstone vad beträffar den verkliga betydelsen av ordet kärlek. Den oupphörliga jakten från kvinna till kvinna torde ha lika litet med kärlek att göra, som bilens signalhorn har

att göra med dess dragkraft. Långt ifrån att vara förälskad i någon kvinna, är den store älskaren precis som en baby endast kär i sig själv. Allt han önskar är att tillfredsställa sitt eget begär, och han är blind för den smärta och uppoffring, som han kan åstadkomma hos den som älskar honom. Han är en infantil "kyss-och-spring-älskare", som aldrig blivit emotionellt mogen.

Ynglingen fördelar sina känslor lite hur som helst. I dag är Karl våldsamt förälskad i Maj; i morgon svärmar han för Lisa. Detta är, säger psykiatrikerna, fullständigt riktigt och normalt, för han håller fortfarande på att skaffa sig kunskaper om kärleken. En amerikansk läkare, Clifford Adams, som är chef för en rådfrågningscentral i äktenskapliga frågor vid Pennsylvania State College, skriver: "Min iakttagelse är, att pojkar och flickor av i dag måste känna åtminstone 25 personer av motsatt kön och närmare uppleva minst ett dussin, innan de är färdiga och redo att välja sin livskamrat".

Men den ohämmade promiskuiteten hos de unga är, hävdar ett överväldigande flertal psykologer, ett tecken på sexuell

Allt för många av oss hyser en med avund blandad beundran för "la femme fatale" som strålar mot oss från film, bildsidor och reklam.

startat den kampanj, som med en naturlags nödvändighet skall leda till den femte skilsmässan. Hon påminner om den filmstjärna, som då hon sökte pass, tillfrågades huruvida hon var ogift och svarade: "Då och då".

Men vad är det då som driver folk — och i all synnerhet kvinnor — att avundas denna manslukerska? Det har grubblats mycket över det problemet, och naturligtvis tror man sig ha funnit en hel del mer eller mindre riktiga lösningar. Man kan t. ex. peka på det faktum, att vi i romaner, skådespel, schlagers och filmer förligen bombarderas med romantisk kärlek. Precis som gottsugna barn slickar vi begärligt i oss den uppvisade grädden på tårtan och bryr oss inte om den mera solida kakan, som finns under. Vi jämför äktenskapet med en boxningsmatch — förberedelserna är bättre än själva evenemanget.

Att bli kär tillhör de erfarenheter som aldrig upphör att fascinera oss. Var ni på bio i går kväll, såg ni kanske en romantisk hjälte, XYZ, en av de oräkneliga celluloidälskarna. Hans enda uppgift i li-

"La femme fatale" har minst tre skilsmässor bakom sig...

svaghet och tyder alltid på ett okontrollerat emotionellt liv. Ett omsorgsfullt studium av sådana unga visar, att de till största delen kommer från stränga hem, där de rönt föga kärlek från föräldrarna. Undermedvetet känner de sig bortstötta av sina föräldrar, och i sitt flyktiga erotiska uppträdande söker de alltid kompensation för den föräldrakärlek de inte fått uppleva eller den sanna vänskap som

Den berömda "Don Juan" var ingen kärlekens mästare — utan en djupt olycklig man...

förmenats dem. Den promiskuöse tonåringen blir som vuxen oftast en Don Juan.

Psykatrikerna varnar oss för att förväxla sådant koketteri med en överdriven benägenhet till flirt. Alla flirtar vi en del, innan vi är gifta. Det är helt normalt. Men en person som fortsätter att göra det lika ohämmat även efter giftermålet visar emotionell omognad.

En gift flirtig kvinna, som vi kan kalla fru A, skulle troligen definiera flirten som "uppmärksamhet utan avsikt". Varje kvinna har träffat fru A på bjudningar — och varje kvinna har hatat henne.

Fru A är utan tvekan attraktiv, men när hon befinner sig bland kvinnor är hon tråkig och apatisk. Skicka fram en karl, och hon vaknar till liv med otrolig snabbhet. Hon trycker sig tätt intill sin partner, när hon dansar, hon blir du med män genast hon träffar dem, hon kysser sin värd goddag och adjö utan att märka blicken hon får från hans hustru. Hon drar sig in i mörka hörn med manliga gäster; hon skyr de kvinnliga som om de hade smittkoppor. Man ser henne ofta luncha ute med manliga bekanta, och om en man närmar sig henne vid ett restaurangbord eller en bardisk så tar hon som regel inte illa upp.

Herr A tycks egendomligt nog vara förstående för sin hustrus uppförande. Diskuterar man det med honom, så kan det hända att han säger: "I själva verket är min hustru kall. Jag antar, att alla kvinnor som gör skäl för benämningen 'stor flirt' lider av frigiditet. Det är därför som de verkligen kan flirta så öppet".

Stackars herr och fru A. Deras äktenskap är inte mycket att hurra för. En psykiater skulle kalla fru A narcissist, en

person som bokstavligt talat älskar sig själv till döds. Hon går helt upp i sig själv, hon kräver kärlek och beundran från andra, precis som en svältande kräver mat. Hon är en "ge mej-flicka", ett barn med psykisk binnikemask, som fordrar ett visst slag och en viss kvantitet näring, som ingen mogen individ rimligtvis kan begära. Hennes flirtighet bottnar i fruktan. I själva verket är hon oförmögen att älska. Därför håller hon på att försöka tillfredsställa sin omätliga längtan med otaliga romantiska äventyr.

Sådana kvinnor brukar förklara sin flirt med att de finner nöje i att se, hur deras offer reagerar. Eller som en del formulerar det: Det är roligt att se dem vändas.

Här är det naturligtvis fråga om en hämnadeakt från de kvinnors sida, som omedvetet känner sig underlägsna männen.

Många flirtiga kvinnor har ingen längtan efter att nå ett varmt, kärleksfullt för-

Hon kysser sin värd Goddag och Adjö utan att märka blicken från hans hustru...

hållande till de män de är ute efter. De försöker bara smickra sina egna jag. De flesta av dem är frigida och lider av starka mindervärdeskomplex.

Doña Juana-typen, som vi för bekvämlighets skull kan kalla henne, är inte så vanlig som sin manliga motsvarighet, men nog har vi alla en eller annan gång träffat henne. Kvinnan alltså, som instinktivt kämpar mot sitt öde att ha blivit född till — just kvinna. Hon, som hoppas kunna attrahera så många män som möjligt, för att få visa sitt djupa förakt för dem.

Det ändlösa sökandet är det straff som Don Juan eller hans kvinnliga motsvarighet måste genomgå. Allt efter som han eller hon blir äldre, blir jakten svårare och offren av allt sämre kvalitet. Till den grad saknar de självförtroende, att de fantiserar ihop otaliga historier om sina framgångar.

Fastän Don Juan så länge varit föremål för avund, och fastän så många män försökt överträffa honom, är han ingalunda lycklig. Han är behäftad med mindervärdeskänslor beträffande sin manlighet och jagar kvinnoskalper i stället för att ägna sig åt nyttigt arbete. Säkert var Lord Byron, som både skrev om Don Juans liv och själv försökte leva det en olycklig man i långt större utsträckning än vi anar. Casanova, som också förföljde och besegrade den ena kvinnan efter den andra för att övertyga sig själv om hur begärlig han var för kvinnor, nådde aldrig någon långvarig tillfredsställelse.

Inte heller kommer det att lyckas för någon, som har en böjelse att göra amorösa affärer i parti, att finna djupare tillfredsställelse i ett erotiskt förhållande, såvida han inte ber en psykiater eller psykolog hjälpa sig. Den store älskaren lider av självförhävelse, emotionell omognad, mindervärdeskomplex och sexuell otillräcklighet, medan hans kvinnliga motsvarighet därtill ofta lider av frigiditet. Att eliminera sådana djupa, personliga brister är en lång och svår process, som inte kan genomföras utan specialisters medverkan.

För Don Juan är kärlek och sexualitet en och samma sak — men det finns en skillnad. Sexualitet är en instinkt, ett biologiskt behov med upprinnelse i organismen. Den är en av de stora drivkrafterna och precis som hunger och törst underkastad kemiska förändringar i organismen.

Om vi inte accepterar gemene mans åsikt, att kärleken lever i hjärtat, är vi ur stånd att placera den. Den är säkerligen inte något rent biologiskt behov, eftersom det finns miljoner människor, som inte känner den, och eftersom många århundraden och kulturella strukturer inte har upplevt den. Sexualiteten är ytterligt självvisk och använder sitt föremål endast för att få tillfredsställelse. Kärleken är inte osjälvvisk den heller, men det är dock mycket svårt att namnge dess själviska syften. Ett syfte är väl detta: Önskan att dela sin lycka med den man älskar.

Tecknare: Nils Hahne.

ERIK GAMBY:

SKOR

Det är något särskilt med skor. En kostym är en kostym och en hatt är en hatt. Det är litet högtidligt så länge de är nya — en månad eller så — men sen är det som vanligt. Men med skor är det annorlunda. Kanske är det därför att det inte är så självklart att man har ett par skor. När man var liten parvel sprang man för det mesta barfota, och jag kommer ihåg min förfäran när jag en dag ramlade i ett dike och för en gångs skull hade skor på fötterna. Att kläderna blev nersmutsade rörde mig mindre, men mina nya fina skor... Även sedan jag blivit äldre har den där vördnaden suttit i. Att köpa skor har blivit en händelse, som egentligen borde begås med särskilt ceremoniel, som när kineserna dricker te.

Under sin paristid målade den numera berömde målaren Vincent van Gogh ett par arbetskängor. Det var på den tiden då man använde kängor, och de var helt vanliga, grova, beslagna på undersidan, för våra ögon en aning primitiva. Ändå har de blivit berömda.

Jag vet inte om van Gogh någonsin haft trasiga skor, men om man sett denna målning — vilket man hade tillfälle till på van Gogh-utställningen i Stockholm för några år sedan — kunde man tro det. Endast den som gått en vinter med trasiga skor och utan möjlighet att laga dem eller skaffa sig ett par andra kan till fullo tränga in i skornas mysterium.

Gustav Sandgren berättar i "Du bittra bröd" en episod som visar vilken central roll ett par skor kan spela i en människas liv. Modern följer pojken genom den höstkalla skogen till släta vägen; där får han ta av sig ett par utslitna trätofflor, som inte kan visas i skolan. Sedan springer han vidare barfota på den solvärmda vägen, och modern går tillbaka hem med tofflorna.

I nutiden finns det inte så gott om barn som saknar skor som det var förr i världen, i varje fall inte i Sverige. I Västtyskland, i Östeuropa och var som helst i Asien är problemet lika skriande som någonsin, men så långt kan vi ju gudskelov inte se, och det är alltid en tröst. Vi kan snart inte ens se en generation i tiden.

Det är inte så många år sedan jag började få råd att hålla mig med mer än ett par skor. För det mesta hade man ett helt par och ett par utslitna, som man använde medan man lagade det andra paret. Jag bodde för många år sedan på Olivedalsgatan i Göteborg och traskade var dag tvärs genom stan till restauranten Cecil på Drottninggatan, där man kunde få lunch eller middag med två rätter och kaffe för 90 öre. Restauranten är kvar än, och när jag var där härom året kände man igen mig. På den vägen har jag nött ut många skosulor. Vid broarna över kanalen stod försäljare av blyertspennor och kängsnören, och jag minns att jag en gång kom i dispyt med en av dem om vem som slitit hund mest. Han trodde mig inte när jag sa att jag var fader- och moderlös och inte legat i säng på år och dag, och naturligtvis var det lögn. Jag har alltid haft ett behov att vara värst, och med det eländiga. Men jag ångrar att jag inte utnyttjade det tillfälle att bli kängsnöresförsäljare som han erbjöd mig. Säkert hade jag lärt mig något på det.

Ja, under dessa promenader upplevde man mycket, som annars skulle ha gått en förbi. Men man slet också skor. I medeltal räckte en halvsulning en månad, och man fick i görligaste mån söka ordna det så att skolagningen inte sammanföll med betalningen av de 30 kronor som hyran utgjorde. Nu efteråt, när man har råd att räkna, förefaller det som om det varit billigast att äta dyrt på närmare håll. Ibland var för övrigt också 90 öre för mycket för en middag. Ett par veckor livnärde jag mig på korb och potatissallad, som en gång om dagen intogs på Grand Bazars bar. Det kostade 35 öre, och jag vände på slantarna som en numismatiker innan jag gav ut dem. Samma år köpte jag mig en studentmössa i stället för hatt, därför att det ställde sig billigare. Men det fanns folk som tyckte att jag var en snobb.

Om sommaren gör det inte så mycket om skorna är litet trasiga, och man klarar sig utmärkt med en trasig sko, om man klipper ut en inläggssula ur en tidning och klistrar fast den på insidan. Värst är det förstås när det regnar, då får man antingen hålla sig inne eller också storspringa mellan vattenpussarna, och sen får man ta av sig om fötterna och låta skorna torka. Det verkliga bekymret börjar på vintern, i januari och februari, då det är smällkallt och man fryser om fötterna, samt i snösmältningen, då snöslasket tränger in genom alla hål och otäta sömmar. Jag slet en vinter ut ett par skor, så att jag nästan gick på strumporna, därför att jag ingenting hade att ta på mig medan skorna var till halvsulning. Till slut var de i sådant skick att jag inte vågade visa dem för en skomakare. Räddningen kom i form av en tjock inbunden bok från en vetenskapsidkande vän. Han hade lyckligtvis skickat den utan dedikation genom sitt förlag, så jag kunde ta ut det mesta möjliga hos Thulin & Ohlssons antikvariat. Jag bläddrade först i den fina, illustrerade boken, och mitt hjärta sved, för ämnet intresserade mig. Skorna jag köpte var bruna och varma, och jag botade en förkylning med dem.

En annan episod som också har något med skor att göra in-

Hårt sagt om tidningspress...

Pressen är dock fortfarande en mäktig opinionsbildare i synnerhet i spörsmål, som doftar skandal, och där allmänhetens sämsta instinkter kan likriktas i något som mest liknar klappjakt på enskilda. Ädla och upphöjda ställningstaganden prövas stundom och förfelars icke sin verkan, om de är av det mindre formatet. Därom är pressen medveten och den kan då och då ila Pinneberg till undsättning om han förorättats på något sätt. Är affären Pinneberg aldrig så betydelselös, men visar sig ha något av det outgrundliga som kallas nyhetsvärde, kan Pinneberg för några dagar bli en betydande man. Han kan formligen sola sig i pressfotografernas blixtljus och bevilja intervjuer som en betydelsefull statsman. Tills affären Pinneberg plötsligt har förlorat sitt nyhetsvärde och pressen för huvudpersonen ånyo blir vad den tidigare varit: en mörk och otillgänglig klippa, där inga Mosesstavar bankar fram den minsta skvätt.

(Ur artikeln "Pressens förfall i ARIEL.")

träffade i början av kriget. Jag var nygift och nästan arbetslös, ty inga tidningar ville köpa något, därför att industrin i väntan på Sveriges indragande i kriget hade upphört att annonsera. En tid klarades hyran genom penninghistoriska artiklar i tidningen Bankvärlden, där nuvarande landshövdingen i Göteborg, Per Nyström, då satt som ombudsman och sakkunnig på sådant. Stundom levde min fru och jag i veckor på gröt och makaroner, och jag kände mig överlycklig en gång då jag hos en hundtidsskrift lyckats få en tia för en artikel om hundens användning i krig. Sådant var aktuellt då, och jag hade kompulerat uppgifterna ur utländska tidskrifter. Redaktören frågade mig om jag hade hund, och jag vågade inte neka utan svarade att jag ägde en schäfer. Kanske var det därför jag fick tian.

Det var alltså som allra fattigast och jag hade hela dagen suttit och arbetat med en artikel, som jag hoppades kunna få färdig och såld innan kvällen. Just som artikeln var klar och jag skulle ge mig iväg ringde det på dörren. Det var en kusin till mig som kom och hälsade på. Hon hade inte varit hos oss förut, och vi bjöd henne naturligtvis välkommen, samtidigt som hjärnorna arbetade febrilt på problemet vad vi skulle kunna bjuda henne på, utan att skenet gick alldeles förlorat. Inte en matbit fanns nämligen i huset och inga pengar. Jag gick ut i köket och tittade i spegerisåpet. I en av glaslådorna brukade min fru lägga de kopparslantar hon fick tillbaka i affärerna, och där fanns alltså en liten koppargruva på 32 öre, som jag hade tänkt använda till spårvagnspengar. Nu tog jag slantarna och gick ner och köpte den minsta möjliga kaffelängd — de var billiga på den tiden. Sen morsade jag och gick.

Det tar en timme att gå från Hammarbyhöjden till Norrmalm, och jag måste halvspringa för att vara säker på att hinna fram innan redaktionen stängdes. Jag visste för övrigt inte om redaktören var där den dagen, och jag hade inte vågat ringa, för då riskerade man att bli ombedd att komma en annan dag. Man tänker på sådant när man saknar pengar och har dåliga skor. Sådana detaljer hör till ens dagliga livsföring och går i blodet, liksom ödmjukheten och det fanatiska hatet.

Strax före klockan fem kom jag fram med min artikel. En numera välkänd riksdagskvinna satt som redaktör, och jag hade utsett henne till offer, därför att hon alltid läste artiklarna medan man väntade. Hon gjorde det nu också, skrev ut ett kvitto på fyrtio kronor, och jag kunde gå ner i kassan.

Den tid min varelse behärskades av skoproletariatet är nu förbi, och jag önskar den inte tillbaka. Men jag vill heller inte avstå från upplevelsen. Den ligger djupt nerbäddad i mitt sinne, och ibland plockar jag fram den och beskådar den. Den har lärt mig ett och annat, både om skor och människor. Jag tror att människorna skulle förstå varandra bättre, om deras skor vore litet trasigare. Den som aldrig varit ute i snöslask med trasiga skor har gått miste om något väsentligt i livet. Han eller hon kommer aldrig att förstå hur det känns att vara fattig och eländ. Det är inte bara det att strumporna — om man nu har några — blir våta. Man blir våt ända in i själen.

Att ha hela, varma skor skänker en sådan förunderlig säkerhet, och det är så lätt att trampa oförsiktigt, också om man ingenting menar med det. Det går av farten så att säga.

Kanske är det därför som skomakare så ofta blir filosofer.

En gång...

Och träden rister fruset
sina nakna grenar
och parken andas stum förgänglighet.
Och iskristallen
på min fönsterruta
blir ett stelnat skratt från en sommarlek.

Och dock, jag sörjer ej,
ty det förgångna
bli en gång andras glädje, dröm och
verklighet.

Vad jag har ägt
bli andras rätt att äga
och djupt i hjärtat en annans hemlighet.

SEKEL NORDENSTRAND.

Sagt om supande...

En allmän fråga inom samhällets kamp mot alkoholen må beröras. Är det verkligen lämpligt att *absolutisterna* och *de fanatiska nykteristerna* tar hand om detta samhällsproblem? Fanatikern är också en sorts missbrukare. Måste inte samhället lägga om hela sin nykterhetspropaganda och nykterhetsvård efter lugnare linjer. Det är *vi alla*, som skall hjälpa till med det här problemet. Vi som både vet hur trevligt det kan vara med en måttlig alkoholkonsumtion och samtidigt har en vid erfarenhet av de djupt tragiska baksidorna av missbruket. Det måste vara psykologiskt riktigare med denna inkoppling av "vanliga" människor. Jag tycker propagandan mot måttlighets-supandet är opsykologisk därför att den är verklighetsfrämmande trots att man mycket väl förstår den oro och ängslan och kanske också de stundom befogade motiv, som ligger bakom. Jag tror att den här kampen sålunda skulle ledas ifrån vanliga människor med ett utomordentligt viktigt bistånd från f. d. alkoholmissbrukare.

Men till sist det viktigaste. Kampen mot alkoholmissbrukare måste vara framför allt profylaktisk, en upplysnings- och mentalitetsfråga. Vi måste på ett lämpligt stadium bibringa vår ungdom vetskapen om att det finns personer, som reagerar sjukligt av alkohol och att den, som inte tål alkohol och som inte kan hålla måttan, måste bli nykterist, att missbrukaren är en ömkansvärd figur, och att allt detta är en allvarlig fråga som inte kan skämmas bort. Det vore enligt min mening bättre att intensifiera propagandan i högre skolor och bland ungdom mera i denna riktning än för en total absolutistisk verksamhet. Man måste inom folkbildnings- och upplysningsarbetet hålla på den gyllne regeln att det bästa inte får bli det godas fiende.

(Bertil Söderling i Svenska Läkartidningen.)

vissa arbetstempon får man vara två vid varje bord. Man har räknat med en lärlingstid av 2—5 mån., och de sysselsatta kommer därefter i mån av förmåga att få övergå till ackordsarbete. Men det är inte bara monteringshallen som är tip-top. Med tanke på de arbetare, som kommer att sysselsättas där, har man i ett intilliggande rum ordnat med ett särskilt vilorum, där de som så behöver kan ta igen sig en stund från arbetsjaktet. Även för det hygieniska är det väl sörjt genom dusch och tvättrum.

Benämningen "partiellt arbetsföra"

är inte så lyckad skriver *Gotlands Folkblad* i en ledande artikel. Man glömmer så lätt — framhåller tidningen med all rätt — att denna beteckning på en person, som av olika orsaker är oförmögen till vissa slags arbeten, för honom lämpligt arbete kan fullgöra fullgod arbetsprestation:

Erfarenheten visar att maskningstendensen och bortovaron från arbetet är betydligt lägre hos de partiellt arbetsföra än de friska och likaså att olycksfallen i arbetet är procentuellt sett fåtaligare. Ofta hör man också omvittnas att partiellt arbetsföra visar sig flitigare än sina friska kamrater. Troligen beror detta på en självhävdesdrift, att i trots av sitt lyte eller sin krämpan, på en själv och andra visa, att han är lika god som vilken annan som helst.

Dessa goda erfarenheter av "partiellt arbetsföra" äga sin motsvarighet från olika undersökningar som gjorts även i andra länder.

Om individen och arbetet

skriver docent Gunnar Boalt en intressant artikel i *Stockholms-Tidningen*. I en underrubrik i artikeln tar författaren upp frågan: "Vem är arbetsföra?" och ger en intressant redogörelse om amerikanska forskningsrön för att få klarhet på denna punkt. Det är närmast den amerikanske professorn, Bert Hanman, som fäst uppmärksamheten på dessa frågor i vetenskapliga kretsar:

Det tycks ligga mycket nära till hands att dela upp människor i arbetsföra, partiellt arbetsföra och arbetsoförmögna. Men olika samhällsorgan använder olika definitioner och kommer till alldeles olika siffror för de partiellt arbetsföra. Armén underkände 40 proc. av USA:s manliga befolkning för "större fysiska defekter". Industrien svänger i regel mellan 1 och 5 proc. underkända. (De godtar alltså många av dem som armén underkände.) Socialvården räknar med en ganska liten grupp arbetsoförmögna — dem, som inte kan försörja sig själva. Begreppet "fullt arbetsföra" är också oklart. Vid en stor svensk fabrik undersökte man 1949—50 1.770 arbetare. Läkaren ansåg att bara 16 av dem dög till alla förekommande arbeten, 1.154 man hade inga verkliga fel men dög inte (fysiskt) till alla arbeten. Slutligen hade 600 påtagliga defekter.

Men så resonerar man inte i praktiken. Där brukar man placera vissa typer av partiellt arbetsföra på vissa arbeten. Hanman visar i detalj, hur farlig slentrian på en sådan punkt kan bli. Man försummar ju att ta hänsyn till de stora variationerna mellan olika yrken, som i alla fall har samma namn de stora skillnaderna mellan alla dem, som förts samman i en och samma grupp, t. ex. enarmade.

Man måste tydligt på något sätt bestämma både yrkets krav och arbetarnas ev. defekter mycket mer ingående.

I fortsättningen följer en detaljerad redogörelse för

olika metoder att fastställa vad slags sysselsättning o. s. v. som kan vara lämplig med hänsyn till individuella förutskattningar. De partiellt arbetsföra har särskilt intresserat professor Hanman och hans arbete på detta område har varit fruktbart, även om docent Boalt för sin del har en del att invända mot metoderna.

Den första arbetsvårdskliniken

har nu kommit igång i Göteborg. Denna högst vetenskapliga inrättning kan redan visa goda resultat. Den andra kliniken i detta slag i Sverige förlägges i anslutning till Karolinska sjukhuset i Stockholm. En samstämmig press ger uttryck åt sin beundran för denna förnuftiga form av socialvård och vi citera:

Den första arbetsvårdskliniken i sitt slag o vårt land är nu i verksamhet i Göteborg. Kliniken drivs i kommunal regi och sysslar med de partiellt arbetsföra många och svåra problem. Till kliniken hör fem arbetsplatser i staden med plats för 125 partiellt arbetsföra. Av 194 personer som under fjolårets tre första kvartal hänvisades till arbetsberedningen har 55 kunnat få anställning i öppna marknaden. Genom att utföra beställningar på arbeten från företag och enskilda blir driftskostnaderna relativt blygsamma sett mot den både för individerna och samhället så viktiga uppgiften att göra partiellt arbetsföra till arbetsföra.

Arbetsvårdskliniken har inrättats i Sociala huset och leds av en socialläkare. Klienterna remitteras till arbetsvårdskliniken från arbetsförmedlingen. De personer som kommer till kliniken är dels sådana vars arbetsförmåga står på gränsen till invaliditet, dels fall där vederbörande borde kunna gå ut i fria marknaden, men inte funnit lämpligt arbete. Kliniken har 15 platser, varav fem skall disponeras av icke-göteborgare. Omkring sex veckor varar vistelsen vid kliniken och på den tiden ställer läkaren en arbetsdiagnos. När en klient kommer till kliniken får han gå igenom en rad olika prov och undersökningar, bl. a. testning av intelligens och handskicklighet och vid behov kan undersökningen kompletteras av Högskolans psykotekniska institut. När det t. ex. gäller en hörseldefekt anlitas specialist.

På de fem arbetsplatserna i staden sjuder det av liv och arbetsglädje och det saknas inte fantasi och uppslagsrikedom när det gäller att finna lämpliga jobb. Huvudarbetsplatsen är två rymliga och ljusa träbaracker i Kärralund. Det finns mekanisk verkstad och snickeri med plats för ett 40-tal arbetare. Här tillverkas portfölj- och koffertlås, tandborstskydd och tvålaskar, armstöd med askkopp till personbilar, modellångmaskiner och mycket annat. En originell beställning har Sahlgrenska sjukhuset kommit med nämligen träklackar att placeras i gipsförband. Arbetstiden på denna arbetsplats uppgår i regel till 36,5 timmar i veckan, men för åtskilliga har läkaren skurit ned den ytterligare.

På arbetsplatsen vid Karl Johansgatan 33 utför man beställningar åt en firma i kamera- och urbranschen. På ett och ett halvt år har man här monterat bortåt 20.000 pendyler och "provkört" dem ett dygn innan de levererats. Alla som arbetar här är avlönade av kamerafirman, men genom arbetsberedningens förmedling. Visserligen arbetar de flesta här full tid och när en inkomst som de försörjer sig på, men det finns också sådana som inte orkar med 48 timmar och måste ha tillskott för att klara sig. Det är för att beräkna dessa varierande understöd som arbetsberedningen sköter löneutbetalningarna.

På Andra Långgatan finns 35 platser för kvinnor som mest sysselsätts med sömnad och på en annan avdelning där finns 15 platser för hemarbete, för bl. a. husmödrar som inte kan lämna hemmet.

Uppåt väggarna

"Den 'psykologiska socialvården' är ett så nytt område att man nästan ingenting gjort åt det. På ålderdomshemmen sitter pensionärerna, socialhjonerna, på var sin sängkant och väntar på döden. Den yttre miljön är ogünstig. Ser man tusen rum i ålderdomshem, ser man ändå *Rummet*.

kala och enformiga sjukrumsväggar.

De stimulerande väggarna i London-sjukhuset St. Lukes har många motsvarigheter i Australien. Där har man särskilt lagt sig vinn om att göra barnsjukhusens interiörer roliga och vänliga. För några månader sen gick en notis genom den svenska pressen som berättade om

en omtänksam barnläkare, vilken bytt ut den vita läkarrocken mot en av tyg med lustiga sagofigurer på. Man gladdes åt initiativet, fast glädjen blev inte så långvarig, ty nästan genast klev ett par andra läkare fram och förklarade stelbent, att den vita rocken var nog bäst i alla fall. Barn borde i tid vänja sig vid den. Håhåjaja!

Men för att återgå till Australien: där ligger barn på sjuksalarna och ser sago-böckernas figurer på väggarna, och när doktorn kikar dem i halsen kikar de själva på en skojig elefant i taket. För att inte tala om ramsorna och nonsensverserna och barnkammarrimmen som ströts lite varstans på väggarna.

Det är uppåt väggarna att vi inte har kul väggar på våra barnsjukhus. Fram med penslarna och målarpytsarna och sätt gång!

"Summa summarum
sexton sardiner
hoppar i havet
när solen skiner."

I nästa sal kan vi ta en annan av Hellsings roligaste:

"Krakel spektakel
kusin vitamin
hängde och svängde
i en gardin".

Hur man bygger sanatorier

Medan de allra obotligaste optimisterna i det här landet redan diskuterar vad man ska göra med våra sanatorier den dagen tuberkulosen är utrotad — en väl tidigt väckt diskussion tycker vi — planerar man byggandet av nya sanatorier i USA. Den amerikanska nationalföreningen mot tuberkulos har till och med gett ut en bok i ämnet. Den handlar om planläggning och konstruktion av tuberkulossjukhus och är resultatet av två års arbete inom en för ändamålet tillsatt studiekommitté.

Sagan på väggen. Från ett sjukrum på barnavdelningen i Rachel Forster Hospital, Redfern, Sydney.

Det har spåntpanel, oljeyta eller tapet."

Känns orden igen? De står att läsa i Ivar Lo-Johanssons omdiskuterade "Ålderdom", en av de friskaste, modigaste och nyttigaste böcker som kommit ut i det här landet.

Man kan komplettera Ivar Lo-Johanssons beskrivning med att säga att väggfärgen för det mesta är såsigt snusbrun. Inga färger, ingen glädje. Livlösa, trista väggytor. Inte på alla håll men på många. Och så skulle det inte behöva vara, borde det inte få vara.

Det anser man i varje fall på St. Lukes Hospital i Chelsea, ett sjukhus för vård av gamla och kroniskt sjuka. Där har en konstnärligt begåvad sjuksköterska med sjukhusledningens goda minne dekorerat sjuksalarnas väggar med fantasifulla scenerier från tropikernas urskogar. Apor, tigrar, påfåglar, underbara exotiska blommor, mörkhudade, vackert smyckade infödingar ger liv åt vad som förut var

Ett exempel på modern amerikansk sjukhusarkitektur: Lantana Sanatorium, Palm Beach, Florida. Storlek: 508 vårdplatser. Byggnadskostnad: US dollar 4.500.000.

Intermezzo i skogen

I ett lantbrukarehem ej långt från Stockholm vistades jag som konvalescent för några år sedan. Många minnen har jag därifrån och om ett av dessa skall jag här berätta.

En sensommardag gick jag ensam i skogen. En diffus sol, ty det var solrök, stod mellan zenit och horisonten. En gulblek slöja liksom hängde över trädkropparna. Fullständig vindstilla och en nästan skrämmande tystnad rådde.

Sakta gick jag under de mäktiga träden och tänkte på jag vet icke vad. Plötsligt hörde jag ett svagt prassel nära intill mig. Prasslet tystnade genast, men följdes omedelbart av ett osammanhängande väsande, likt det, som en igelkott ger från sig när yttersta fara är för handen. Jag tvärstannade, men efter ett ögonblick tog jag sakta och försiktigt ett steg åt det håll jag sakta och försiktigt ett steg åt det håll varifrån ljudet kommit. Så stod jag blickstill och spanade men fann ingenting. Än ett steg och jag lyckades intaga en position bak en ek varifrån jag kunde överblicka den närmaste terrängen. Nästan omedelbart upptäckte jag på fem meters avstånd en hoprullad igelkott, av storleken att döma ur senaste kullen, och på samma avstånd och en meter från denna en orm. Denne hade lyft huvudet från marken och höll blicken stint riktad på igelkotten. Båda djuren förhöll sig absolut stilla, ävenså jag, väl vetande att det är ytterst sällan en människa har tillfälle att obemärkt observera en uppgörelse mellan två vilda djur. Stilla som döda förblev dessa under fyra à fem minuter. Men plötsligt tröt igelkottens tålmod. Sakta, mycket sakta började han rulla upp sig, men upptäckte snart nog sin fiende och drog åter blixtnabbt pansaret över sig. Gång på gång, efter ungefär samma tidsintervall, kikade igelkotten fram, men drog sig hastigt inom sitt skal då han upptäckt

att ormen alltjämt var kvar. Till slut fick det taggiga knytet nog av överksamhet. Resolut rätade det ut sig till sin fulla längd, satte tassarna i marken och reste sig. Ormen låg alltjämt orörlig kvar. Med blicken stint riktad på denne började igelkotten retirera. Men han hade endast tagit några steg då han fortare än kvickt åter rullade ihop sig. Ormen hade följt efter och kommit oroväckande nära hans sårbara undersida. Än en gång försökte igelkotten retirera efter samma schema, men med samma negativa resultat.

Tredje gången hände något oväntat. Igelkotten mötte ormen öga mot öga, på stadiga ben, med öppet gap och sylvassa tänder. Vart än ormens attacker riktades, möttes de av igelkottens bettklara gap. Ormens anfall mattades så småningom, men då gick den lille igelkotten till offensiven. Den strid som utspann sig varade länge. Slutligen lyckades igelkotten få bett om sin fiendes mest sårbara punkt omedelbart bakom huvudet. Krampaktigt slingrades den långa kroppen gång på gång runt igelkotten, men de små käkarna släppte icke förrän fienden var livlös.

Den ej fullvuxne igelkotten triumferade, ty det var sannolikt den första orm han dödat.

C. A.

Lustiga fakta...

I en dagstidning i Paris stod för en tid sedan följande annons. "Söker en herre med trevligt utseende till morfar för min charmanta mormor. Skägg är önskvärt. Pipa angenäm. Sport förutsättning. Den lille Pierre." Det anmälde sig förvånande många som ville bli morfar åt lille Pierre.

Den lataste av alla varelser synes märkligt nog vara att söka bland myrorna och inte som man kanske skulle tro bland trögdjuren. Amazonasmyran är nämligen till den grad lat att den inte ens tuggar sin föda. Till detta värv har den förslavat en insektart som tuggar födan och skjuter in den i myrans mun.

Den 65 åriga mrs. Snyder sökte förgäves sin 90-åriga moder och anmälde henne som saknad för polisen i Boston. Polisen fann modern — hon var på bröllopsresa med en 87-årig älskare. De hade rest utan att meddela sig med barnen, som voro mot partiet.

Julpristävlingar

"7 svenska städer i poesi och prosa"

hette denna stora julpristävlingen av Gösta Knutsson i Status julnummer 1951. Den tycktes, trots det poetiska namnet och enkelheten i själva frågeställningen, vara ganska svår, d.v.s. det var inte lätt att hitta de poetiska städerna. Felprocenten i lösningarna höll på att göra tävlingsredaktören smått nervös, men rätta svar plockades fram så småningom — så det är ingen anledning att misströsta om svenska folkets intelligens!

Särskilt lustigt — ja man kanske inte ska fröjda sig åt andras misstag! — var det att finna många *tävlingsvar med Göteborg istället för Grönköping!* Men det är nog ingen elakhet mot göteborgarna utan man hade väl inte tänkt sig Grönköping i detta spännande, geografiska sammanhang. Så här ser i alla fall den rätta lösningen ut — och pristagarna ber vi att få gratulera. Ni andra ska ha tack för visat intresse, granna märken och konstnärliga texter på tävlingsbrev. Till sist ber vi att få upplysa om, att det enligt tävlingsreglerna inte var nödvändigt att nämna skaldernas namn — det gällde ju städer — men de finns med på denna lösning.

Lösning:

- A + 6 = Vänersborg (Birger Sjöberg)
- B + 4 = Uppsala (Gunnar Wennerberg)
- C + 7 = Värnamo (Carl Snoilsky)
- D + 3 = Jönköping (Viktor Rydberg)
- E + 5 = Grönköping (Alfred Vestlund = Nils Hasselskog)
- F + 1 = Solna (Carl Michael Bellman)
- G + 2 = Stockholm (Bo Bergman)

(Forts. å nästa sida.)

GRÄVMASKINER
ASFALTVERK
VÄGVALTAR
KOMPRESSORER
DE'CAUVILLE-LOK
BYGGNADSMASKINER

AB ÅSBRINK & Co
MALMÖ

VIGGO BERCK AKTIEBOLAG

EXPORTÖRER & AGENTER

Sågade och hylade trävaror, låbräder,
snickerier, wallboard, plywood, träull.

Tunnelgat. 12 STOCKHOLM Tel. 101950, 119450

Lundin & Lindberg

Tel. 313 64

Väturen 21
ESKILSTUNA

Tel. 313 64

Aktiebolaget

C. J. Flinks Söner

Tel. 10189

VÄSTERVIK

Tel. 10189

Förstklassig tillverkning av grav-
vårdar och gravinhägnader av
svart, grön, röd och grå granit.

Pristagare.

- 1:a pris 100 kr., Lasse Hamberg, Lill-
marieby.
2:a „ 50 kr., Asta Ståhl, Gröndalsväg.
52, Gröndal.
3:e „ 25 kr., Ann Mari Sandelius,
Banérgat. 3 C, Uppsala.
4:e „ 15 kr., Sture Lindström, Järna-
gat. 1, 2 tr., Södertälje.
5:e „ 10 kr., Per Kraft, Linga, Järna.
6:e—8:e pris: Tidskriften Status under 1
år: Erling Håkansson,
Box 29, Tormestorp, Sig-
ne Bernheim, Lindöväg.
32, 1 tr., Norrköping, I.
M. Otterlind, Påskbergs-
gat. 3, Göteborg.

*

JULKORSORDET.

Pristagare: 1:a pris 25 kr., Inga Johans-
son, Katarina Bangata 57, III, Stockholm,
2:a pris 15 kr., Sture Olsson, Ägat. 25,
Kungsör, 3:e pris 10 kr., I. W. Edqvist,
Stenby Konvalescenthem, Adelsö, 4:e pris
5 kr. Herbert Lindblad, Idrottsgat. 25 A,
Västervik.

Lösning:

Vågrätt: 1. Mikrob. 4. Fet. 6. Respit.
9. Joe. 11. Ave. 13. Stoj. 15. Övralid. 16.
Arla. 17. Kurran. 18. Lloyds. 19. Spel. 20.
Kli. 21. Kav. 22. Ring. 24. Tvåa. 26. Isis.
28. Aptitlös. 30. Omskakad. 32. Salla. 33.
Pina. 34. Kavalett. 37. Plit. 39. Apa. 40.
Ont. 41. Rep. 43. Ren. 44. Spe. 45. Arg. 46.
Avi. 47. Elak. 48. Fnas.

Lodrätt: 1. Mas. 2. Krokett. 3. Björkallé.
4. Fernissat. 5. Tallknopp. 6. Redovisning.
7. Persisk. 8. Tia. 10. Oval. 12. Vila. 14.
Julvisa. 16. Adria. 19. Starkare. 23. Guda-
spis. 25. Ätal. 27. Skatt. 29. Öltyp. 31. Milor.
35. Apel. 36. Vana. 38. Gran. 42. Eva.

WASABRÖD ger tåg i ryggen!

Följ

den ekonomiska och fackliga

debatten i -tidskriften

Fackföreningsrörelsen

Kr. 10:— per år (postpren.) • Utkommer varje vecka

RÖD- SPRITEN

måste vara med,
när det stuvas in
för en längre eller
kortare färd.

Skaffa Er ett pun-
kerkök och Ni är
ifrån alla bekymmer
med bränslen, som
medföra os och lukt

Röntgenutrustningar för Skärmbildsiotografering

Stationära — Transportabla

GEORG SCHÖNANDER

Sjöbjörnsvägen 62, Gröndal

ERNST ALSBERG AB

Handskar en gros

SVEAVÄGEN 76 — STOCKHOLM

Telefon 234820

Klosters Fabriker Aktiebolag

JÖNKÖPING

Tillverkning av takpapp

Röntgenutrustningar för Skärmbildsiotografering

Stationära — Transportabla

GEORG SCHÖNANDER

Sjöbjörnsvägen 62, Gröndal

En vacker TAPET

ger stil och färg
åt rumsinteriören
Låt oss stå Eder till tjänst
vid val av tapeter
Provkarta hemsändes

REGLANDS

Gust. Ad. Torg 45, Malmö. Tel. 296 00, 296 08

J. HEDMANS Litografiska Tryckeri

Eftr. LISA KRUSE

Specialitet:

Reklam-, Emballagestryck m. m.

Box 690 A

GÄVLE 1

Tel. 2892

Malmö Begravningsförening

FOLKRÖRELSESNAS BEGRAVNINGSBYRÅ

OMBESÖRJER ALLA UPPDRAG
OMSORGSFULLT

Föreningen är organiserad utan vinstintresse och ser
som sin uppgift att ordna stilfulla och värdiga begravn-
ningar, såväl eldbegängelser som jordbegravning,
till lägsta möjliga kostnad

SOLTERS PLAN 1

(Hörnet av S. Förstadsgatan 65)

Tel. 355 79, 230 22

Efter kontorstid

bost. tel. 233 69

bost. tel. 230 22

bost. tel. 124 58

ENGSTRÖM^S

Förgyllda PENDYLER såväl antika som nya

GULD-UR

HEDERSPRESENTER

10 HAMNGATAN 10
Telefon 10 91 37 - 20 26 00
STOCKHOLM

STOCKHOLM

Butiker i alla stadsdelar
Telefon växel 44 97 00

Ett välrenommerat märke borgar för
FÖRSTKLASSIGT FABRIKAT

A.-B. M. Kaplans Konfektionsfabrik

HERR- och DAMKONFEKTION en gros
STOCKHOLM Tel. Växel 54 04 60

N. Johnsson & C:o

Juvelerare

STOCKHOLM
Mästersamuelsgatan 33
Telefon 214645

Förstkl. utförande - Billiga priser

STOCKHOLM

A.-B. ARBETARNES TRYCKERI

Barnhusgatan 14 - STOCKHOLM
Tel. 10 22 76, 11 11 92 - Postg. 47 39

Böcker - Tidskrifter - Blanketter

JU TELUMP

Säckar och juteväv köpes. Fördämnings-
mattor, cisterner, sand- och torkgaltar
säljas. Koksgrutor, Järnbalkar och Plåt.

A. JÖNSSON & C:o

Timmermansgat. 47 - Stockholm
Tel. 43 03 59, 43 63 83

Medlemskap i statsunderstödd

SJUKKASSA

är en ekonomisk tillgång, som Ni ej kan
undvara. Skydda Eder själv och Edra
barn genom inträde i ortens
erkända sjukkasse

STOCKHOLMS LÄNS
ERKÄNDA CENTRALSJUKKASSA

Sveavägen 61 - Stockholm
Tel. 23 09 85

IFA ETT NAMN ATT MINNAS

då det gäller porträtt- och interiörfoto-
grafering, förstoringar m.m.

Drottninggatan 114 A - STOCKHOLM
Telefon 31 19 82

Reinholds goda bröd

Birkagatan 28, Sveavägen 45

Götgatan 96, Nytorosgatan 38

Saltsjöbanan, Slussen

AKTIEBOLAGET

FERROLEGERINGAR

Arsenalsgatan 2

STOCKHOLM

Telefon 23 51 30

Vid behov av: Papperspåsar, Om-
slagspapper och Bindgarn m.m.
vänd Eder med förtroende till

A.-B. CARL O. PALMGREN - PÄSFABRIK & TRYCKERI -

Luntmakaregat. 79 - STOCKHOLM
Tel. 30 40 50 - 30 08 04 - 30 88 50

RESERVERAD ANNONSPLATS

BORAS OCH SÖDRA
ÄLVSBOGERS LÄN

STIGEN

AB ALF STIGENS FABRIKER

Tel. 551 70

SANDARED

Färgning, Appretering
Konstlädertillverkning

BORÅS OCH SÖDRA
ÄLVSBOGERS LÄN

Aktiebolaget

Marks Jacquardväveri

Tel. 600 08 Björketorp Tel. 600 08

Tillverkar:

Möbeltyger, Duchatelltäcken, Gardiner och Draperivaror i såväl bomull som konstsilke

Häggåstrands Väveri

Aktiebolag

KINNAHULT

RESERVERAD ANNONSPLATS

ESKILSTUNA

SE PÅ SLANTEN
OCH KVALITÉN —
köp i

konsum

ESKILSTUNA

FELLINGSBRO

RESERVERAD ANNONSPLATS

HALMSTAD

RESERVERAD ANNONSPLATS

JÖNKÖPING

June-Munktell

Marinmotor

för fiske-, frakt- o. passagerarefartyg

AKTIEBOLAGET

JÖNKÖPINGS MOTORFABRIK

Jönköping. Telegr.-adr.: Motor

Telefoner: 197, 897

RESERVERAD ANNONSPLATS

LULEÅ

BRUNNSBORRNINGAR

utföres av

Borrförman **H. BJURSTEN**

Box 524 - Luleå - Tel. 3191

RESERVERAD ANNONSPLATS

NYKÖPING

A-B Fotoramar

REKOMMENDERAS

Hemgårdsvägen 8

Tel. 2466 NYKÖPING Tel. 2466

ORUP

RESERVERAD ANNONSPLATS

UPPSALA

BYGGNADSFIRMA

A. FREDLUND

S:t Persgatan 18

Chr. Rabéns Eftr.

(A. Widman)

Kungsängsgat. 7 UPPSALA Tel. 303 79

Affären etabl. 1849. Största sort. av

Sjukvårds- och Optiska artiklar.

Slipningar och reparationer utföras.

Prenumerera på och annonsera i

Upsala Nya Tidning

Totalupplaga över 37.500 ex.

VÄSTERVIK

NILSSON & SÖNER

STENHUGGERI

Rörtekniska Byrån A.-B. N. Mälarstrand 24 — STOCKHOLM

Tel. 52 44 44, 52 44 45

A. Nyström, V. B:son Roxman

T. Ericson, A. Thingwall.

Konsulterande ingenjörfirmas för värme-, ventilation- och sanitetstekniska anläggningar.

Brunnsborrningar

i berg och rördrivning i lösare jordlager. Råoljedriven brunnsborrmaskin finnes disponibel, där elektrisk kraft saknas. Råd och upplysningar kostnadsfritt.

Vid ordnandet av Eder vattenfråga anlita

Firma Brunnsborrning PERSSON & OLSSON - HÖÖR

Postbox 274, G. Olssons bostad tel. 645, Höör

A. Perssons bostad tel. Frostavallen 46

KONTOR TEL. 594

LINDHOLMS KLICHEÉ FABRIK

Gamla Brogatan 19 – STOCKHOLM – Telefon 20 54 20